

ERSTE BANK A.D., PODGORICA

**FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI
31. DECEMBAR 2013. GODINE
I IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA**

SADRŽAJ

	STRANA
IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA	1 - 2
BILANS USPJEHA OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2013.	3
IZVJEŠTAJ O UKUPNOM OSTALOM REZULTATU U PERIODU OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2013. GODINE	4
BILANS STANJA NA DAN 31.DECEMBRA 2013. GODINE	5
ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE U PERIODU OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2013. GODINE	6
ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU U PERIODU OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2013. GODINE	7
NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE	8 - 51

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA AKCIONARIMA ERSTE BANK A.D., PODGORICA

Izveštaj na finansijske izvještaje

Izvršili smo reviziju finansijskih izvještaja Erste Bank A.D., Podgorica (u daljem tekstu: „Banka“), koji obuhvataju bilans stanja na dan 31. decembra 2013. godine, bilans uspjeha, izvještaj o ukupnom rezultatu, iskaz o promjenama na kapitalu i iskaz o tokovima gotovine za godinu koja se završila na taj dan, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i ostalih napomena uz finansijske izvještaje.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Rukovodstvo Banke je odgovorno za pripremu i objektivno prikazivanje ovih finansijskih izvještaja u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Crne Gore i propisima Centralne Banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje banaka, kao i za interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim da omoguće pripremu finansijskih izvještaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usljed prevare ili greške.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o finansijskim izvještajima, na osnovu revizije koju smo izvršili. Reviziju smo izvršili u skladu sa Međunarodnim standardima revizije. Ovi standardi nalažu da se pridržavamo etičkih normi i da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razumnoj mjeri, uvjerimo da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze.

Revizija obuhvata sprovođenje procedura u cilju prikupljanja revizorskih dokaza o iznosima i objelodanjivanjima u finansijskim izvještajima. Izbor revizorskih procedura zavisi od procjene revizora pri čemu se uzima u obzir i ocjena rizika da li finansijski izvještaji sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze nastale usljed prevare ili greške. Vršeći procjenu takvog rizika, revizor razmatra i interne kontrole bitne za pripremu i objektivno prikazivanje finansijskih izvještaja pravnog lica, u cilju kreiranja odgovarajućih revizorskih procedura u skladu sa okolnostima, ali ne i u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti internih kontrola Banke. Revizija takođe uključuje ocjenu opravdanosti primjene odgovarajućih računovodstvenih politika i računovodstvenih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opšte prezentacije finansijskih izvještaja.

Smatramo da su revizorski dokazi koje smo prikupili dovoljni i odgovarajući da obezbijede osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Mišljenje

Po našem mišljenju, finansijski izvještaji prikazuju objektivno i istinito finansijsko stanje Banke na dan 31. decembra 2013. godine i rezultate njenog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završila na taj dan, u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Crne Gore i propisima Centralne Banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje banaka.

Ostala pitanja

Finansijski izvještaji Banke za godinu završenu 31. decembra 2012. godine, prije korekcija, bili su predmet revizije od strane drugog revizora koji je 18. marta 2013. godine izrazio mišljenje bez rezervi.

Podgorica, 11. april 2014. godine

Ernst & Young Montenegro d.o.o.
Podgorica, Crna Gora

Stephen Fish
Partner

Danijela Dimovski
Ovlašćeni revizor

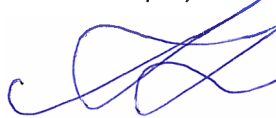

BILANS USPJEHA OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2013. GODINE

u 000 EUR	Napomena	2013.	2012. Korigovano
Prihodi od kamata i slični prihodi	5	26,504	27,510
Rashodi od kamata i slični rashodi	5	(9,353)	(9,966)
NETO PRIHODI OD KAMATA		17,151	17,544
Prihodi od dividendi		1	-
Troškovi obezvrjeđenja	6	(3,156)	(4,044)
Troškovi rezervisanja	7	75	(548)
Prihodi od naknada i provizija	8	5,020	4,277
Rashodi naknada i provizija	8	(1,614)	(1,170)
NETO PRIHODI OD NAKNADA I PROVIZIJA		3,406	3,107
Dobici od finansijskih instrumenata koji se drže za trgovinu		126	33
Neto dobici od kursnih razlika		240	277
Troškovi zaposlenih	9	(7,838)	(7,854)
Opšti i administrativni troškovi	10	(4,518)	(3,697)
Troškovi amortizacije	11	(1,161)	(944)
Ostali rashodi		(362)	(74)
Ostali prihodi		1,996	1,055
OPERATIVNI PROFIT		5,960	4,855
Porez na dobit	12	(677)	(483)
NETO PROFIT		5,283	4,372

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

Podgorica, 11. april 2014. godine

Odobreno i potpisano od Erste Bank A.D., Podgorica

 Aleksa Lukić Glavni izvršni direktor	 Predrag Lalović Izvršni direktor	 Kristina Bukilić Direktor Sektora finansija i računovodstva
--	--	---

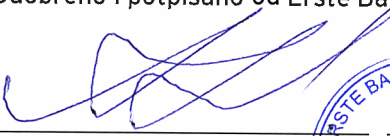
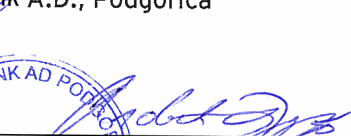
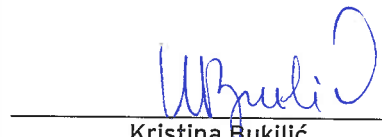
IZVJEŠTAJ O UKUPNOM OSTALOM REZULTATU U PERIODU OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2013. GODINE

u 000 EUR	Napomena	2013.	2012. Korigovano
Neto profit		5,283	4,372
Ukupni ostali rezultat			
Dobici od finansijskih instrumenata raspoloživih za prodaju		672	1,690
Aktuarski dobici od dugoročnih naknada zaposlenima		29	4
Revalorizacija nekretnina		(258)	-
Porez na prihod po osnovu stavki ostalog ukupnog ostalog rezultata		(36)	(152)
Ukupni ostali rezultat		407	1,542
Ukupan ostali rezultat		5,690	5,914

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

Podgorica, 11. april 2014. godine

Odobreno i potpisano od Erste Bank A.D., Podgorica

 _____ Aleksa Lukić Glavni izvršni direktor	 _____ Predrag Lalović Izvršni direktor	 _____ Kristina Bukilić Direktor Sektora finansija i računovodstva
---	---	---

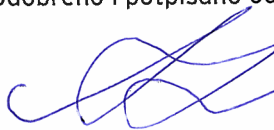

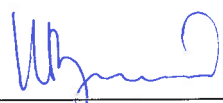
BILANS STANJA NA DAN 31.DECEMBRA 2013. GODINE

u 000 EUR	Napomena	2013.	2012. Korigovano
AKTIVA			
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	13	33,216	39,574
Kredit i potraživanja od banaka	14	24,996	30,406
Kredit i potraživanja od klijenata	15	259,417	246,435
Investicione hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	16	18,670	17,980
Investicione hartije od vrijednosti koje se drže do dospjeća	17	6,174	6,974
Nekretnine, postrojenja i oprema	18	4,424	5,605
Nematerijalna sredstva	19	2,299	241
Ostala finansijska potraživanja	20	461	-
Ostala poslovna potraživanja	20	1,263	1,506
UKUPNA AKTIVA		350,920	348,721
OBAVEZE I KAPITAL			
Obaveze			
Depoziti banaka		144	60
Depoziti klijenata	21	219,781	211,844
Pozajmljena sredstva od banaka	22	62,627	71,841
Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	22	6,214	7,996
Izdane dužničke hartije od vrijednosti	23	15,016	15,007
Rezerve	24	1,431	1,542
Tekuće poreske obaveze		600	525
Odložene poreske obaveze	12	265	152
Ostale obaveze	25	2,179	1,763
Subordinisani dug		3,030	4,047
UKUPNE OBAVEZE		311,287	314,777
Kapital			
Aksijski kapital	26	5,339	5,339
Emisione premije		1,571	1,571
Posebne rezerve		1,467	1,467
Ostale rezerve		300	300
Revalorizacione rezerve		429	656
Rezerve po osnovu fer vrijednosti		1,066	432
Neraspoređena dobit		29,461	24,179
UKUPAN KAPITAL		39,633	33,944
UKUPNE OBAVEZE I KAPITAL		350,920	348,721

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

Podgorica, 11. april 2014. godine

Odobreno i potpisano od Erste Bank A.D., Podgorica

 Aleksa Lukić Glavni izvršni direktor	 Predrag Lalović izvršni direktor	 Kristina Bukilić Direktor Sektora finansija i računovodstva
--	--	---

ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE U PERIODU OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2013. GODINE

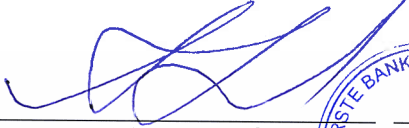
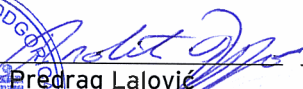
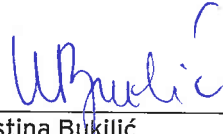
u 000 EUR

	2013.	2012.
Tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		
Prilivi po osnovu kamata i slični prihodi	28,802	27,928
Odlivi po osnovu kamata i slični prihodi	(12,678)	(12,329)
Prilivi po osnovu naknada i provizija	4,867	4,437
Odlivi po osnovu naknada i provizija	(1,610)	(1,170)
Odlivi po osnovu zarada zaposlenih i tokova za dobavljače	(14,163)	(12,609)
Povećanje/smanjenje kredita i ostale aktive	(13,142)	(4,036)
Prilivi/odlivi po osnovu depozita i ostalih obaveza	8,021	45,859
Plaćeni porezi	(525)	(161)
Ostali prilivi	(980)	(1,283)
Neto (odlivi)/prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti	(1,408)	46,636
Gotovinski tokovi iz aktivnosti investiranja		
Kupovina nekretnina i opreme	(689)	(748)
Kupovina nematerijalnih ulaganja	(1,323)	(8)
Državni zapisi	857	(585)
Neto odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja	(1,155)	(1,341)
Tokovi gotovine iz finansijskih aktivnosti		
Povećanje pozajmljenih sredstava	(10,987)	(5,120)
Neto odliv gotovine iz aktivnosti finansiranja	(10,987)	(5,120)
Efekat kursnih razlika na tokovinu i gotovinske ekvivalente	366	309
Neto (smanjenje)/povećanje gotovine i gotovinskih ekvivalenata	(13,184)	40,484
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku perioda	56,090	15,606
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda	42,906	56,090

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

Podgorica, 11. april 2014. godine

Odobreno i potpisano od Erste Bank A.D., Podgorica

 Aleksa Lukić Glavni izvršni direktor	 Predrag Lalović Izvršni direktor	 Kristina Bukilić Direktor Sektora finansija i računovodstva
--	--	---

ERSTE BANK A.D., PODGORICA

ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU U PERIODU OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2013. GODINE

u 000 EUR	Akcijski kapital	Emisione premije	Ostale rezerve	Posebne rezerve	Revalorizacije rezerve	Rezerve po osnovu fer vrijednosti	Neraspoređena dobit	Ukupno
Stanje, 1. januara 2012. godine	5,339	1,571	300	-	677	(1,111)	19,786	26,562
Ukupan ostali rezultat za tekuću godinu	-	-	-	-	-	1,543	4,372	5,915
Efektii amortizacije procijenjenih građevinskih objekata	-	-	-	-	(21)	-	21	-
Stanje, 31. decembra 2012. godine	5,339	1,571	300	-	656	432	24,179	32,477
Stanje, 1. januara 2013. godine, pre korekcija	5,339	1,571	300	-	656	432	24,179	32,477
Korekcije stanja na početku godine (Napomena 2)	-	-	-	1,467	-	-	-	1,467
Stanje, 1. januara 2013. godine, nakon korekcija	5,339	1,571	300	1,467	656	432	24,179	33,944
Ukupan ostali rezultat za tekuću godinu	-	-	-	-	(227)	634	5,282	5,689
Stanje, 31. decembra 2013. godine	5,339	1,571	300	1,467	429	1,066	29,461	39,633

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

Podgorica, 11. april 2014. godine

Odobreno i potpisano od Erste Bank A.D., Podgorica

Aleksa Lukić
Glavni izvršni direktor

Predrag Lalović
Izvršni direktor

Kristina Bukilić
Direktor Sektora finansija i računovodstva

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

1. OSNIVANJE I POSLOVANJE BANKE

Erste Bank A.D., Podgorica (u daljem tekstu: „Banka“), je od 2002. godine registrovana kao akcionarsko društvo. RegistarSKI broj Banke u Centralnom registru Privrednog suda je 4-0001671/001.

Banka je kod Komisije za hartije od vrijednosti upisana u Registar emitenata hartija od vrijednosti pod brojem 337 (Rješenje broj 02/3-342/1-02) od 21. novembra 2002. Godine).

Svoje finansijsko poslovanje Banka obavlja preko žiro-računa broj 907-54001-10 kod Centralne banke Crne Gore.

Aktivnost Banke uključuje kreditne, depozitne i garancijske poslove, kao i poslove platnog prometa sa inostranstvom, depo poslove, usluge čuvanja u sefovima, izdavanje, obradu i evidentiranje platnih instrumenata (uključujući kreditne kartice, putne i bankarske čekove).

Sjedište Banke je u Podgorici, Studentska bb, Podgorica.

Banka je promijenila ime u julu 2009. godine u Erste Bank A.D., Podgorica. Prethodni vlasnici su izvršili prodaju svojih cjelokupnih akcija Erste&Steiermärkische Bank d.d. Rijeka, Hrvatska čime je novi vlasnik stekao 100% vlasništva Banke što je registrovano u Centralnoj Depozitarnoj Agenciji 27. februara 2009. godine.

Na dan 31. decembra 2013. godine Banka ima 253 zaposlena radnika (31. decembra 2012. godine: 275 zaposlena radnika).

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU FINANSIJSKIH ISKAZA

Osnove za sastavljanje i prezentaciju finansijskih izvještaja.

Finansijski izvještaji sastavljeni su u skladu sa računovodstvenom regulativom koja se primjenjuje na finansijsko izvještavanje banaka u Crnoj Gori.

Banka ima obavezu da vodi svoje računovodstvene evidencije i sastavlja finansijske izvještaje u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Crne Gore („Sl. list RCG”, br. 69/05, br. 80/08 i br. 31/11), odnosno na osnovu Odluke o neposrednoj primjeni Međunarodnih računovodstvenih standarda („MRS”) u Crnoj Gori („Sl. list CG”, br. 69/2002) i u skladu sa regulativom Centralne banke Crne Gore relevantnom za finansijsko izvještavanje banaka.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Crne Gore, MRS i MSFI objavljeni od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde, moraju biti prevedeni od strane odgovarajućeg nadležnog organa Crne Gore koji posjeduje pravo prevoda i objavljivanja istih, odobreno od strane Međunarodne federacije računovođa (IFAC). Posljednji zvanični prevod je objavljen 31. decembra 2009. godine i obuhvata samo osnovni tekst standarda i interpretacije i ne uključuje osnove za zaključivanje, ilustrativne primjere, uputstva za primjenu, komentare, mišljenja i ostali materijal objašnjenja. Takođe, navedeni prevod ne sadrži prevod Osnova za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja.

Finansijski izvještaji prikazani su u formatu propisanom u Odluci o kontnom okviru za banke, mikrokreditne finansijske institucije i kreditne unije koji je usvojen od strane Centralne Banke Crne Gore 23. oktobra 2012. godine. Shodno tome, sve banke i mikrokreditne finansijske institucije su u obavezi da sastavljaju finansijske izvještaje u skladu sa navedenom Odlukom od 1. januara 2013. godine. Pored toga, Odlukom Savjeta Centralne banke Crne Gore („Sl. list CG”, br. 15/12, 18/13) utvrđen je sadržaj finansijskih izvještaja banaka, kao i rokovi i način sačinjavanja i dostavljanja finansijskih izvještaja Centralnoj banci Crne Gore.

Finansijski izvještaji su sastavljeni u skladu sa konvencijom istorijskog troška, osim ako je drugačije navedeno u računovodstvenim politikama. Banka je u sastavljanju ovih finansijskih izvještaja primjenjivala računovodstvene politike obrazložene u napomeni 3.

Zvanična valuta u Crnoj Gori i funkcionalna i izvještajna valuta Banke je Euro (EUR).

Uporedni podaci

Finansijski izvještaji za godinu koja se završava 31. decembra 2012. bili su prikazani u formatu ranije propisanom na osnovu Direktive Evropske Unije 86/635/EEC od 8. decembra 1986. godine, koja se odnosi na godišnje izvještaje banaka i drugih finansijskih institucija. Zbog promjena u propisanom formatu finansijskih izvještaja zahtijevanih u Odluci o kontnom okviru za banke, odnosno u Odluci o sadržaju, rokovima i načinu sačinjavanja i dostavljanja finansijskih izvještaja, Banka je izvršila reklasifikacije uporednih podataka iz finansijskih izvještaja za godinu koja se završila 31. decembra 2012. godine.

Pored toga, od 1. januara 2013. godine, Banka je primjenila nove računovodstvene politike u skladu sa Odlukom o Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama (“Sl. list Crne Gore”, 22/12 i 55/12) koja se odnosi na procjenu obezvrjeđenja finansijskih sredstava i rezervisanja za potencijalne obaveze. U skladu sa novom regulativom, banke su u obavezi da primjenjuju pravila MRS 39 - Finansijski instrumenti: priznavanje i mjerenje i MRS 37 - Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva, za procjenu obezvrjeđenja finansijskih sredstava i rezervacija za potencijalne obaveze.

U skladu sa navedenom Odlukom, Banka je korigovala početna stanja plasmana, ispravku vrijednosti po osnovu obezvrjeđenja, rezervisanja za potencijalne obaveze i poziciju kapitala na dan 1. januara 2013. godine primjenjujući principe nove računovodstvene politike. Razlika proizašla između ranijeg iznosa rezervacija i iznosa obezvrjeđenja finansijskih sredstava i rezervisanja za potencijalne obaveze izračunatih u skladu sa novom regulativom prikazana je u poziciji kapitala u okviru Posebnih rezervi.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU FINANSIJSKIH ISKAZA (nastavak)

Uporedni podaci (nastavak)

Procjenu obezvrjeđenja finansijskih sredstava i rezervisanja za potencijalne obaveze za potrebe sastavljanja finansijskih izvještaja sa stanjem na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2012. Banka je izvršila u skladu sa prethodno važećom Odlukom Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama („Sl. List CG“, br. 60/08 i 41/09) odnosno u skladu sa Odlukom o privremenim mjerama za upravljanje kreditnim rizikom u bankama („Sl. List CG“, br. 64009, 87/09, 66/10 i 70/10 i 02/12) koja je zahtjevala obračun obezvrjeđenja i rezervisanja na osnovu propisanih kriterijuma za klasifikaciju u kategorije od A do E i primjenu propisanih procenata za svaku od ovih kategorija, kao i otpis iz bilansne aktive, odnosno prenos u vanbilansnu evidenciju plasmana klasifikovanih u E kategoriju, kao i obračunatih kamata na plasmane klasifikovane u kategorije C, D i E.

Obzirom da nije bilo praktično promijeniti stanje najranijeg izvještajnog perioda na dan 31. decembra 2011. godine, kako se to zahtijeva u skladu sa MRS 8 - Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i greške, informacije iz bilansa uspjeha koje se odnose na vrjednovanje bilansne aktive za 2012. godinu, koje su prikazane kao uporedni podaci, nisu korigovani, te time nisu u potpunosti uporedivi sa 2013. godinom na pozicijama „Troškovi obezvrjeđenja“ i „Troškovi rezervisanja“.

Sljedeća tabela prikazuje ukupne efekte korekcija proisteklih iz promjena računovodstvenih politika evidentiranih u korist posebnih rezervi.

u 000 EUR	<u>1. januar 2013.</u>
Priznavanje dijela kredita i potraživanja klasifikovanih u E kategoriju koji su prethodno bili iskazani u vanbilansnoj evidenciji banke	13,196
Priznavanje dijela kredita i potraživanja klasifikovanih u E kategoriju koji su prethodno bili iskazani u vanbilansnoj evidenciji banke, a nisu priznati u skladu sa IFRS metodologijom Banke	6,933
Prilagođavanje iznosa ispravki vrijednosti finansijskih sredstava i rezervisanja za potencijalne obaveze:	
- Krediti i plasmani bankama	(13)
- Krediti i potraživanja od komitenata	(11,620)
Kredit i potraživanja od komitenata koji nisu priznati u skladu sa IFRS metodologijom Banke	(6,933)
- Rezervisanja za potencijalne obaveze	<u>(96)</u>
Ukupno	<u>1,467</u>

Banka je 1. januara 2013. godine priznala u bilansu stanja cjelokupnu E kategoriju kredita koji se prethodno bili iskazani u vanbilansnoj evidenciji banke. Dio ovih kredita koji nisu zadovoljavali priznavanje u skladu sa internom metodologijom Banke, Banka je isknjižila u iznosu od EUR 6.933 hiljada na račun prenešenih rezervi u istom iznosu.

Korišćenje procjenjivanja

Prezentacija finansijskih iskaza u skladu sa IFRS zahtijeva od rukovodstva Banke korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentirane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja finansijskih iskaza, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja finansijskih iskaza. Ipak, stvarni rezultati mogu odstupati od ovih procjena. Najznačajnije procjene i pretpostavke su navedene u Napomeni 3.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE**2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU FINANSIJSKIH ISKAZA (nastavak)****Uporedni podaci (nastavak)****Konsolidacija**

Banka nema kontrolu nad nijednim entitetom.

Kontinuitet poslovanja

Menadžment Banke je izvršio procjenu mogućnosti Banke da nastavi poslovanje i zadovoljen je uslov da Banka ima resurse da nastavi poslovanje u doglednoj budućnosti. Nadalje, menadžment nije svjestan bilo koje materijalne neizvjesnosti koja može uzrokovati sumnju Bančine mogućnosti kontinuiteta poslovanja. Dakle, finansijski iskazi su pripremljeni na osnovu kontinuiteta poslovanja.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA**Devizni kursevi**

Transakcije u stranim valutama su preračunate kursovima valuta na dan transakcije. Novčana sredstva i obaveze u stranim valutama su preračunate kursovima valuta na datum finansijske pozicije. Kursne razlike nastale od transakcija su priznate u bilansu uspjeha.

Nemonetarna sredstva i obaveze denominirane u stranoj valuti su preračunate po istorijskom datumu.

Zvanični kursevi valuta koji su korišćeni za preračun deviznih pozicija bilansa stanja u EUR na dan 31. decembra 2013. godine i 2012. godine bili su:

<i>u EUR</i>	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
USD	0.7255	0.7586
CHF	0.8157	0.8278
GBP	1.1956	1.2241

Kamata

Prihodi i rashodi po osnovu kamata se priznaju u bilansu uspjeha uz primjenu metode efektivne kamatne stope. Metod efektivne kamatne stope je metod izračunavanja cijene amortizacije finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza i alokacije prihoda po osnovu kamate ili rashoda po osnovu kamate na odgovarajuće vremenske periode. Efektivna kamatna stopa je stopa koja diskontuje procijenjena buduća gotovinska plaćanja ili prilive tokom očekivanog vijeka trajanja finansijskog instrumenta ili, tamo gdje je to izvodljivo, kraćeg perioda na sadašnju vrijednost finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza. Kalkulacije uključuju sve naknade i provizije plaćene ili primljene između ugovornih strana koje su integralni dio efektivne kamatne stope, troškove transakcije i svih drugih premija ili popusta.

Naknade i provizije

Prihodi i rashodi naknada i provizija po osnovu finansijskih usluga koje pruža i dobija Banka, a uključuju usluge platnog prometa i druge bankarske usluge.

Prihodi i rashodi od naknada koji su sastavni dio efektivne kamatne stope na finansijsku imovinu ili obaveze se razgraničavaju i priznaju kao dio efektivne kamatne stope.

Ostale naknade i provizije uglavnom se odnose na transakcije i naknade za usluge, koje su priznate u bilansu uspjeha, kao što su usluge koje se pružaju ili primaju.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

Promjene u računovodstvenim politikama (nastavak)

Neto rezultat trgovanja

Dobici i gubici po osnovu trgovanja uključuju dobitke i gubitke od devizne razmjene, dobitke i gubitke od prilagođavanja fer vrijednosti finansijskih sredstava, usklađenje fer vrijednosti, i dobitke i gubitke od prodaje finansijskih sredstva po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha i finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju.

Troškovi operativnog lizinga

Banka je u operativnom lizingu kao zakupoprimac. Plaćanja po osnovu operativnih zakupa iskazuju se u bilansu uspjeha na ravnomjernoj osnovi tokom trajanja zakupa. Podsticaji kod zakupa priznaju se kao sastavni dio ukupnog troška zakupa, kroz trajanje zakupa.

Porez na dobit i ostali porezi

Trošak poreza se sastoji od tekućeg i odloženog poreza. Trošak poreza se priznaje u bilansu uspjeha osim kada se odnosi na stavke priznate direktno u kapital, koji je u tom slučaju priznat u kapitalu.

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica. Stopa poreza na dobit je proporcionalna i iznosi 9% od poreske osnovice.

Oporeziva dobit se utvrđuje na osnovu dobiti Banke iskazane u bilansu uspjeha uz usklađivanje prihoda i rashoda u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjenje poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez

Odloženi porez na dobit se obračunava korišćenjem metode utvrđivanja obaveza prema bilansu stanja, za privremene razlike proizašle iz razlike između poreske osnovice sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti. Važeće poreske stope na datum bilansa stanja se koriste za utvrđivanje razgraničenog iznosa poreza na dobit. Odložene poreske obaveze se priznaju za sve oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg će vjerovatno postojati oporeziva dobit od koje se odložena poreska sredstva mogu iskoristiti.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

Finansijska sredstva i obaveze

Klasifikacija

Banka klasifikuje svoju finansijsku imovinu u sljedeće kategorije: finansijska imovina po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, ulaganja koja se drže do dospjeća, finansijska imovina raspoloživa za prodaju i kredite i potraživanja. Banka klasifikuje svoje finansijske obaveze u sljedeće kategorije: finansijska obaveze po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha i ostale finansijske obaveze.

Finansijska imovina ili finansijske obaveze po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha su finansijski instrumenti koji su klasifikovani kao imovina namijenjena trgovanju ili nakon početnog priznanja su određene od strane Banke po fer vrijednosti u bilansu uspjeha. Finansijska imovina ili finansijske obaveze po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha su one koje je banka stekla ili koje drži radi prodaje ili ponovne kupovine u kratkom roku, dio portfolia ili identifikovanih finansijskih instrumenata kojima se zajednički upravlja i za koje postoji dokaz o nedavnom stvarnom uzroku kratkoročnog sticanja dobiti.

Hartije od vrijednosti koje se drže do dospjeća su finansijska sredstva sa fiksnim plaćanjima ili plaćanjima koja mogu da se utvrde i sa fiksnim dospjećem, za koje Banka ima pozitivnu namjeru i sposobnost da ih drži do dospjeća.

Krediti i potraživanja su nederivativna finansijska imovina s fiksnim ili odredivim plaćanjima koja ne kotiraju na aktivnom tržištu. Oni nastaju kada Banka odobrava novac ili usluge direktno komitentima bez namjere trgovanja s tim potraživanjima. Krediti i potraživanja obuhvataju kredite i potraživanja od banaka i klijenata.

Finansijska imovina raspoloživa za prodaju je ona nederivativna finansijska imovinu koja je označena kao raspoloživa za prodaju ili nije svrstana u date kredite i potraživanja, ulaganja koja se drže do dospjeća ili finansijsku imovinu po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha. Namjerava se držati na neodređeno vrijeme, a koja može biti prodana kao odgovor na potrebe za likvidnošću ili promjenu kamatnih stopa, kurseva stranih valuta ili cijene kapitala.

Vlasnička ulaganja su namijenjena da se drže na neodređeno vrijeme, a mogu biti prodana kao odgovor na potrebe za likvidnošću ili zbog promjene njihovih cijena.

Priznavanje

Finansijska imovina i obaveze vrjednovane po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, investicije koje se drže do dospjeća i finansijska imovina raspoloživa za prodaju, inicijalno se priznaju na dan trgovine, odnosno na dan kada Banka postaje jedna od strana definisana u ugovornim odredbama određenog instrumenta. Ovo uključuje "redovnu trgovinu": nabavka i prodaja finansijske imovine koja zahtjeva primopredaju sredstava unutar vremenskog okvira koji je generalno ustanovljen regulativama ili sporazumima na samom tržištu. Sva ostala finansijska sredstva i obaveze priznaju se na dan poravnanja, tj. na dan kada je sredstvo primljeno ili predato od strane Banke.

Inicijalno mjerenje

Finansijska imovina i obaveze inicijalno se vrjednuju po fer vrijednosti, uvećanoj (osim za sredstva koja se ne vrjednuju naknadno po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha) za sve transakcione troškove koji su direktno povezani sa određenom nabavkom ili prodajom.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

Finansijska sredstva i obaveze (nastavak)

Prestanak priznavanja

Banka prestaje da priznaje finansijsku imovinu ukoliko ugovorna prava na novčane tokove isteknu ili ukoliko su prava na ugovorene novčane tokove prenijeta prilikom transakcije u kojoj se prenose svi rizici i nagrade od vlasništva finansijskog sredstva. Svaka kamata od prenijetog finansijskog sredstva koja je kreirana i zadržana od strane Banke priznaje se kao odvojena imovina ili obaveza.

Banka vrši prestanak priznavanja finansijske obaveze ukoliko su ugovorene obaveze prekinute ili istekle.

Banka vrši otpis određenih potraživanja ukoliko smatra da ta potraživanja nisu naplativa (Napomena 28).

Određivanje amortizovane vrijednosti

Amortizovana vrijednost finansijskog sredstva ili obaveze je iznos po kojem je finansijsko sredstvo ili obaveza inicijalno vrijednovana, umanjen za otplaćene glavnice, uvećan ili umanjen za kumulativnu amortizaciju korišćenjem metoda efektivne kamatne stope za sve razlike između iznosa inicijalno priznatog i iznosa prilikom dospjeća i umanjen za sve ispravke vrijednosti.

Određivanje fer vrijednosti

Fer vrijednosti finansijskih instrumenata su iznosi za koje sredstvo može biti razmijenjeno, a obaveza izmirena, između poznatih, zainteresovanih strana u okviru nezavisne transakcije.

Fer vrijednost određenih finansijskih instrumenata, približno je jednaka njihovim knjigovodstvenim vrijednostima. Ovo uključuje gotovinu, kao i potraživanja i obaveze za koje nije definisano dospjeće ili fiksna kamatna stopa. Za ostala potraživanja i obaveze, budući predviđeni novčani tokovi diskontovani su na svoju sadašnju vrijednost korišćenjem trenutnih kamatnih stopa.

Naknadno vrjednovanje

Finansijska sredstva i obaveze koje se drže radi trgovanja

Finansijska sredstva i obaveze koje se drže radi trgovanja zabilježena su u bilansu stanja po fer vrijednosti. Promjene u fer vrijednosti, priznate su u "Neto prihodu od trgovanja". Kamatni i dividendni prihodi i rashodi takođe su zabilježeni u "Neto prihodu od trgovanja" u skladu sa uslovima ugovora ili onda kada je pravo na plaćanje uspostavljeno.

Kredit i avansi

Kredit i avansi naknadno su vrjednovani po amortizovanoj vrijednosti trošku korišćenjem metoda efektivne kamatne stope umanjeno za ispravku vrijednosti. Amortizovana vrijednost je izračunata uzimanjem u obzir svih troškova izdavanja i svih diskonta ili premija prilikom poravnjanja. Gubici koji proizilaze iz obezvrjeđenja priznati su u bilansu uspjeha.

Kada je Banka zakupodavac u lizingu, u kome se ugovorom prenose svi rizici i nagrade koje proizilaze iz vlasništva nad sredstvom na zakupca, ugovor je klasifikovan kao finansijski lizing, a potraživanje koje je jednako neto investiciji u lizing je priznato i prikazano u okviru kredita i avansa.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE**3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)****Finansijska sredstva i obaveze (nastavak)***Kredit i avansi (nastavak)*

Ukoliko zakupodavac prenese sve rizike i nagrade, koje proizilaze iz vlasništva nad sredstvom, na zakupca, lizing ugovori su klasifikovani kao finansijski lizinzi. Banka, kao zakupodavac, priznaje sredstva koja se drže kao predmet lizinga u bilansu stanja i prikazuje ih kao potraživanja od finansijskog lizinga u iznosu koji je jednak neto investiciji u lizing. Iznos budućih minimalnih plaćanja po osnovu lizinga i inicijalno porijeklo naknada jednaki su bruto investiciji u lizing (obzirom da ugovori o finansijskom lizingu uključuju klauzulu o kupovini na kraju lizing perioda, ne postoji negarantovana rezidualna vrijednost). Razlika između bruto i neto investicije u lizing predstavlja nezarađeni finansijski prihod, koji je priznat kao kamatni prihod tokom trajanja lizinga po konstantnoj periodičnoj stopi prinosa na investiciju u lizing.

Finansijska imovina raspoloživa za prodaju

Finansijska imovina raspoloživa za prodaju naknadno se vrjednuje po fer vrijednosti. Nerealizovani dobitci i gubici priznaju se direktno na kapitalu, kao revalorizacione rezerve. Ukoliko je investicija ustupljena, kumulativni dobitak ili gubitak prethodno priznat na kapitalu, priznaje se u bilansu uspjeha. Ukoliko Banka ima više od jedne investicije u istu hartiju od vrijednosti, iste se ustupaju po FIFO metodi. Kamata koja je zarađena u periodu držanja finansijskog sredstva raspoloživog za prodaju prikazana je kao kamatni prihod korišćenjem metode efektivne kamatne stope. Dividende koje su zarađene u periodu držanja finansijskog sredstva raspoloživog za prodaju, priznate su u bilansu uspjeha onda kada je pravo na plaćanje uspostavljeno. Gubici koji proizilaze iz ispravke vrijednosti takve investicije priznati su u bilansu uspjeha i prestaju da se priznaju u revalorizacionim rezervama.

Finansijska sredstva koja se drže do dospjeća

Finansijska sredstva koja se drže do dospjeća su nederivatna finansijska sredstva kotirana na aktivnom tržištu sa fiksnim ili odredivim plaćanjima i fiksnim rokovima dospjeća, koje Banka namjerava i ima mogućnosti da drži do dospjeća. Nakon inicijalnog vrjednovanja, finansijska sredstva koja se drže do dospjeća vrjednuju se naknadno po amortizovanom trošku korišćenjem metode efektivne kamatne stope, umanjeno za ispravku vrijednosti. Amortizovani trošak izračunava se uzimanjem u obzir sve diskonte i premije pri akviziciji i naknade koje su sastavni dio efektivne kamatne stope. Amortizacija je uključena u kamatni prihod. Gubici koji proizilaze iz ispravke vrijednosti takvih investicija priznati su u bilansu uspjeha.

Ostale finansijske obaveze

Ostale finansijske obaveze naknadno se vrjednuju po amortizovanom trošku korišćenjem metode efektivne kamatne stope.

Identifikacija i vrjednovanje ispravke vrijednosti

Na svaki datum bilansa stanja Banka procjenjuje postojanje objektivnih dokaza za obezvrjeđenje finansijskih sredstava koja se ne vode po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha. Finansijska sredstva se obezvrjeđuju ukoliko postoji objektivni dokaz nastajanja gubitka nakon inicijalnog priznavanja sredstva i ukoliko gubitak ima uticaja na buduće novčane tokove po osnovu sredstva, koji se mogu pouzdano odrediti.

Banka razmatra dokaze za obezvrjeđenje i za pojedinačna sredstva i na grupnom nivou. Sva individualno značajna finansijska sredstva individualno se procjenjuju u smislu njihove ispravke vrijednosti. Sva značajna sredstva koja se ne obezvrjeđuju pojedinačno, procjenjuju se grupno u smislu obezvrjeđenja koje se dogodilo, a koje još uvijek nije utvrđeno. Sredstva koja nisu individualno značajna obezvrjeđuju se tako što se grupišu u grupe finansijskih sredstava (vrjednovana po amortizovanom trošku) na osnovu sličnih karakteristika rizika.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

Finansijska sredstva i obaveze (nastavak)

Identifikacija i vrjednovanje ispravke vrijednosti (nastavak)

Objektivni dokaz da je finansijsko sredstvo (uključujući i vlasničke hartije od vrijednosti) obezvrijeđeno može predstavljati nemogućnost izmirenja obaveza ili povreda ugovora od strane zajmoprimca, restrukturiranje zajma ili avansa od strane Banke pod uslovima da Banka neće drugačije smatrati, indikacije da zajmoprimcu ili dužniku prijete bankrot, nepostojanje aktivnog tržišta za određenu hartiju od vrijednosti ili neki drugi podatak koji se odnosi na grupu sredstava kao na primer neželjene promjene u platežnom statusu zajmoprimca ili dužnika u grupi ili ekonomski uslovi koji su korelisani sa neizvršenjima obaveza unutar grupe.

Prilikom procjene grupne ispravke vrijednosti Banka koristi statističke modele istorijskih trendova vjerovatnoće za neizvršenjem obaveza, perioda naplate i iznosa gubitka koji se dogodio, usklađenim za procjenu menadžmenta o tome da li trenutni ekonomski i kreditni uslovi nagoveštavaju da stvarni gubici teže da budu veći ili manji od predloženih na osnovu istorijskih modela. Stope neizvršenja obaveza, stope gubitaka i očekivani period budućih naplata se redovno porede sa stvarnim ishodima u smislu utvrđivanja da su i dalje prikladni.

Gubici po osnovu obezvrjeđenja imovine koja se vodi po amortizovanom trošku, vrjednuju se kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti finansijskog sredstva i sadašnje vrijednosti procijenjenih novčanih tokova diskontovanih pomoću originalne efektivne kamatne stope koju nosi određeno sredstvo. Gubici se priznaju u bilansu uspjeha i reflektuju se na račun ispravke vrijednosti suprotno od kredita i avansa. Ukoliko naknadni događaj dovede do porasta gubitka po osnovu ispravke vrijednosti, ovaj gubitak se rezerviše kroz bilans uspjeha.

Gubici po osnovu obezvrjeđenja imovine koja je raspoloživa za prodaju priznaju se prenosom razlike između amortizovanog troška kupovine i trenutne fer vrijednosti, iz kapitala u bilans uspjeha. Ukoliko naknadni događaj dovede do smanjenja gubitka po osnovu obezvrjeđenja dužničke hartije od vrijednosti koja je raspoloživa za prodaju, gubitak po osnovu ispravke vrijednosti se smanjuje kroz bilans uspjeha. Međutim, svako naknadno povećanje fer vrijednosti obezvrjeđene dužničke hartije od vrijednosti koja je raspoloživa za prodaju priznaje se direktno na kapitalu.

Reprogramirani krediti

Gdje je moguće, Banka nastoji reprogramirati kredite umjesto da preuzme kolateral. To može uključivati produženje otplate i sporazum o novim uslovima kreditiranja. Nakon što su uslovi reprogramirani, kredit se više ne smatra dospjelim. Uprava kontinuirano analizira reprogramirane kredite kako bi se osiguralo da su ispunjeni svi kriterijumi, i da buduća plaćanja budu izvjesna. Kredit je i dalje predmet pojedinačnog ili kolektivnog procjenjivanja i ispravke vrijednosti, koja se računa korišćenjem izvorne efektivne kamatne stope kredita.

Gotovina i ekvivalenti

Gotovina i ekvivalenti uključuju novčanice i kovanice u blagajni, sredstva na računima kod Centralne banke Crne Gore i visoko likvidne finansijsku imovinu s dospeljećem od manje od tri mjeseca, koji su podložni beznačajnim rizikom promjene u njihovoj fer vrijednosti, a koriste se u upravljanju Banke svojim kratkoročnim obavezama.

Gotovina i ekvivalenti iskazani su po amortizacionom trošku u bilansu stanja.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE**3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)****Nekretnine, postrojenja I oprema**

Nekretnine se vrjednuju po fer vrijednosti. U decembru 2013. godine Banka je angažovala ovlaštenog procjenjivača radi utvrđivanja fer vrijednosti nekretnina. Na osnovu izvještaja procjenjivača, utvrđena je promjena fer vrijednosti nekretnina.

Ostala fiksna aktiva je na dan 31. decembra 2013. godine iskazana po nabavnoj vrijednosti, umanjenoj za ispravku vrijednosti. Nabavnu vrijednost čini vrijednost po fakturi dobavljača, uvećana za zavisne troškove po osnovu nabavke i troškove dovođenja sredstva u stanje funkcionalne pripravnosti.

Amortizacija se ravnomjerno obračunava na nabavnu vrijednost ovih sredstava. Poslovni prostor i fiksna aktiva i se amortizuju primjenom sljedećih godišnjih stopa, s ciljem da se ova sredstva u potpunosti otpišu u toku njihovog korisnog vijeka trajanja:

Opis	%
Zgrade	2.5
Kompjuterska i ostala oprema	14.29 - 25
Namještaj i ostala oprema	10 - 33.33

Godišnji prijenos iz revalorizacione rezerve u zadržanu dobit čini razlika između amortizacije bazirane na revaloriziranom knjigovodstvenom iznosu zgrada i amortizacije bazirane na izvornoj cijeni zgrada.

Održavanje i popravke terete bilans uspjeha kada su nastali. Poboljšanja se kapitalizuju.

Nematerijalna sredstva

Nematerijalna sredstva se iskazuju po trošku umanjenom za akumuliranu amortizaciju i umanjenje vrijednosti. Nematerijalna sredstva predstavlja softver, i druge nematerijalna sredstva. Amortizacija se priznaje u bilansu uspjeha proporcionalnom metodom tokom procijenjenog korisnog vijeka. Stope amortizacije koriste raspon od 10% do 33,33%.

Naknade zaposlenima

U skladu sa Opštim Kolektivnom ugovoru, banka je dužna isplatiti naknade zaposlenima prilikom penzionisanja u iznosu do šest prosječnih mjesečnih zarada u Banci. Pravo na te naknada je obično uslovljeno preostaloj dobi zaposlenog u radu do penzionisanja i/ili završetku minimalnog perioda rada. Očekivani troškovi tih naknada su nastali u periodu od zapošljavanja.

Rezervisanja za otpremnine se obračunavaju od strane nezavisnog aktuara. Obaveza priznata u bilansu stanja je sadašnja vrijednost obaveze, i određuje se diskontovanjem procijenjenih budućih odliva korišćenjem aktuarske metode projektovanja po jedinice prava. Aktuarski dobiti i gubici se priznaju u periodu u kojem su nastali u ostalom ukupnom rezultatu.

Finansijske garancije

U redovnom poslovanju, Banka daje finansijske garancije, koje se sastoje od garancija, činidbenih garancija i mjenica. Finansijske garancije početno se priznaju u finansijskim izvještajima po fer vrijednosti, sa primljenom naknadom. Naknadno vrjednovanje obaveze banke, po svakoj garanciji vrši se po većoj od amortizovane naknade i najbolje procjene troška potrebnog za izmirenje obaveze koja može nastati kao rezultat date garancije.

Svako povećanje obaveze po osnovu finansijskih garancija se prenosi u bilans uspjeha. Primljena naknada je priznata u bilansu uspjeha po pravolinijskoj metodi, tokom čitavog vijeka trajanja garancije.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

4. KORIŠĆENJE PROCJENA

Menadžment vrši procjene i pretpostavke koje utiču na prikazane iznose sredstava i obaveza tokom narednih fiskalnih godina. Procjene i prosuđivanja kontinuirano se ocenjuju i bazirane su na istorijskom iskustvu i ostalim faktorima uključujući očekivanja o budućim događajima koja se smatraju razumnim pod određenim uslovima.

Ova objelodanjivanja dopunjuju tumačenja o upravljanju finansijskim rizicima (Napomena 28).

Najznačajnija korišćenja procjena i prosuđivanja su sljedeća:

Umanjenje vrijednosti kredita

Banka vrši pregled svog kreditnog portfolia kako bi procijenila ispravku vrijednosti najmanje jednom mjesečno. Prilikom određivanja da li je potrebno proknjižiti gubitak po osnovu ispravke vrijednosti u bilansu uspjeha, Banka vrši procenu da li postoji bilo koji indikator postojanja mjerljivog smanjenja u procijenjenim budućim novčanim tokovima koji proizilaze iz kreditnog portfolia, prije nego što smanjenje može biti identifikovano kod pojedinačnog kredita u portfoliu. Ovaj dokaz može uključiti bilo koje indikatore postojanja neželjene promjene u platežnom statusu zajmoprimca, kao i lokalne ekonomske uslove koji su u korelaciji sa neizvršenjem obaveza.

Menadžment koristi procjene bazirane na istorijskim gubicima za sredstva sa karakteristikama kreditnog rizika i objektivnim dokazima obezvrjeđenja koji su slični onima u portfoliu prilikom planiranja svojih budućih novčanih tokova. Metodologija i pretpostavke koje se koriste u procjeni iznosa i tajminga budućih novčanih tokova, pregledaju se redovno, kako bi se uklonile sve razlike između procijenjenih gubitaka i stvarnih iskustava.

Fer vrijednost finansijskih instrumenata

Određivanje fer vrijednosti finansijske imovine i obaveza za koje ne postoji uočljiva tržišna cijena zahtjeva korišćenje različitih tehnika vrjednovanja. Za finansijske instrumente kojima se ne trguje često i koji imaju nisku cjenovnu transparentnost, fer vrijednost je manje objektivna i zahtijeva određene stepene varijacije u procjenjivanju koji zavise od likvidnosti, koncentracije, neizvjesnosti tržišnih faktora, cjenovnih pretpostavki i ostalih rizika koji utiču na određeni instrument.

Dugoročne naknade zaposlenima

Trošak dugoročnih beneficija zaposlenih određen je na osnovu aktuarskog obračuna. Aktuarski obračun uključuje stvaranje pretpostavki o diskontnim stopama, budućem rastu zarada i promenama u broju zaposlenih. S obzirom na dugoročnu prirodu ovih planova, procjene su predmet značajne neizvjesnosti.

Korisni vijek trajanja nematerijalne imovine, zgrada postrojenja i opreme

Banka vrši pregled vijeka trajanja nematerijalnih ulaganja, zgrada, postrojenja i opreme u svakom periodu godišnjeg izvještavanja.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

5. PRIHODI I RASHODI OD KAMATA

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Prihodi od kamata i slični prihodi		
Oročeni depoziti kod inostranih banaka	3	8
Kreditni klijentima	24,793	25,876
Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju	1,312	1,316
Finansijska sredstva koja se drže do dospeljeća	392	279
Ostalo	4	31
Ukupni prihodi kamata	<u>26,504</u>	<u>27,510</u>
Rashodi od kamata i slični rashodi		
Depoziti banaka	(2,703)	(3,284)
Depoziti klijenata	(6,094)	(5,917)
Izdane hartije od vrijednosti	(423)	(557)
Subordinisani dug	(133)	(208)
Ukupni rashodi kamata	<u>(9,353)</u>	<u>(9,966)</u>
NETO PRIHODI OD KAMATA	<u>17,151</u>	<u>17,544</u>

6. TROŠKOVI OBEZVRJEĐENJA

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Kreditni i potraživanja od klijenata	2,891	4,033
Kreditni i potraživanja od banaka	(8)	-
Ostala aktiva i potraživanja	273	11
Ukupno	<u>3,156</u>	<u>4,044</u>

7. TROŠKOVI REZERVISANJA

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Rezervisanja za potencijalne obaveze	(112)	355
Ostala rezervisanja	37	193
Ukupno	<u>(75)</u>	<u>548</u>

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

8. PRIHODI I RASHODI OD NAKNADA I PROVIZIJA

u 000 EUR	2013.	2012.
Prihodi od naknada i provizija		
Naknade za odobravanje kredita	1,464	1,380
Ostale naknade kreditiranja	258	309
Platni promet	1,438	1,511
Kartične transakcije	579	578
Ostali prihod od naknada i provizija	1,281	499
Ukupan prihod od naknada i provizija	5,020	4,277
Rashodi naknada i provizija		
Ostale naknade kreditiranja	(55)	(45)
Platni promet	(224)	(210)
Kartične transakcije	(254)	(198)
Ostali rashodi naknada i provizija	(12)	(22)
Naknada Fondu za zaštitu depozita	(1,069)	(695)
Ukupni rashodi naknada i provizija	(1,614)	(1,170)
NETO PRIHOD OD NAKNADA I PROVIZIJA	3,406	3,107

9. TROŠKOVI ZAPOSLENIH

u 000 EUR	2013.	2012.
Plate i zarade, neto	4,015	4,063
Rezervisanja za bonuse	606	605
Porez na zarade	736	541
Doprinosi zaposlenog iz zarada	1,460	1,392
Doprinosi poslodavca na zarade	822	715
Ostali troškovi vezani za zaposlene	187	448
Rezervisanja za dugoročne naknade zaposlenima	12	90
Total	7,838	7,854

Zaposleni Banke primaju penzije od Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje i nadoknade od Fonda za zdravstveno osiguranje, koja se prikazuju kao definisani planovi doprinosa.

10. OPŠTI I ADMINISTRATIVNI TROŠKOVI

u 000 EUR	2013.	2012.
Troškovi poslovnog prostora i opreme	1,782	1,406
Troškovi poslovanja	538	520
Troškovi reklamiranja i marketinga	555	600
Troškovi profesionalnih usluga	1,631	1,165
Ostali administrativni troškovi	12	6
Ukupno	4,518	3,697

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

11. TROŠKOVI AMORTIZACIJE

u 000 EUR	2013.	2012.
Amortizacija osnovnih sredstava	931	764
Amortizacija nematerijalnih sredstava	230	180
Ukupno	1,161	944

12. POREZ NA DOBIT

Komponente poreza na dobit za 2013. i 2012. godinu su sljedeće:

u 000 EUR	2013.	2012.
Obračunati tekući porez	600	491
Obračunati odloženi porez	77	(8)
Ukupan trošak poreza	677	483

Usaglašavanje troška poreza u odnosu na rezultat primjenom poreske stope za 2013. i 2012. godinu je sljedeći:

u 000 EUR	2013.	2012.
Rezultat u bilansu uspjeha prije oporezivanja	5,959	4,855
Porez na dobit po propisanoj stopi od 9%	537	437
Razlike za rashode uključene u bilansu uspjeha koji se ne umanjuju u poreske svrhe	63	54
Odloženi porez	77	(8)
Porez na dobit iskazan u bilansu uspeha	677	483

Odloženi porez koji se odnosi na kapital je sledeći:

u 000 EUR	2013.	2012.
Dobici od finansijskih instrumenata raspoloživih za prodaju	65	152
Aktuarski dobici od dugoročnih benefita zaposlenima	3	-
Revalorizacija nekretnina	(32)	-
Ukupno	36	152

Odložene poreske obaveze u bilansu stanja se odnose na sledeće:

u 000 EUR	2013. Odložene poreske obaveze	2012. Odložene poreske obaveze
Na višu knjigovodstvenu od poreske sadašnje vrijednosti nekretnina i opreme	(100)	(23)
Nerealizovani dobici po osnovu hartija od vrijednosti raspoloživih za prodaju	(11)	(8)
Aktuarski dobici po osnovu otpremnina	(100)	(35)
Revalorizacija nekretnina	(54)	(86)
Neto poreske obaveze	(265)	(152)

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

13. NOVČANA SREDSTVA I RAČUNI DEPOZITA KOD CENTRALNIH BANAKA

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Gotovina u blagajni	10,811	10,788
Žiro račun kod Centralne banke CG	7,407	15,119
Ukupno uključeno u gotovinu i gotovinske ekvivalente	<u>18,218</u>	<u>25,907</u>
Depoziti kod Centralne banke CG	<u>14,998</u>	<u>13,667</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>33,216</u>	<u>39,574</u>

Obračunavanje obavezne rezerve vrši se primjenom stope od 9.5% na dio osnovice koju čine depoziti po viđenju i depoziti ugovoreni sa ročnošću do jedne godine, odnosno do 365 dana, i stope 8.5% na dio osnovice koju čine depoziti ugovoreni sa ročnošću preko jedne godine, odnosno preko 365 dana. Na depozite ugovorene sa ročnošću preko jedne godine koji imaju klauzulu o mogućnosti razoročenja tih depozita u roku kraćem od jedne godine, odnosno u roku kraćem od 365 dana, primjenjuje se stopa od 9.5%.

Obračunatu obaveznu rezervu Banka izdvaja na račun obavezne rezerve u zemlji i/ili na račune Centralne banke Crne Gore u inostranstvu. U skladu sa navedenom Odlukom, Banka može da 35% obavezne rezerve drži u obliku državnih zapisa koje je emitovala Crna Gora.

14. KREDITI I POTRAŽIVANJA OD BANAKA

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Korespondentni računi i depoziti kod inostranih banaka	16,688	22,466
Oročeni depoziti kod inostranih banaka	8,000	7,717
Ukupno uključeno u gotovinu i gotovinske ekvivalente	<u>24,688</u>	<u>30,183</u>
Depozit za Master card poslovanje	315	238
	25,003	30,421
Ispravka vrijednosti	<u>(7)</u>	<u>(15)</u>
Stanje na dan 31. decembar 2013. godine	<u>24,996</u>	<u>30,406</u>

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

15. KREDITI I POTRAŽIVANJA OD KLIJENATA

U 000 EUR	2013.			2012.		
	Bruto iznos	Ispravka vrijednosti	Neto iznos	Bruto iznos	Ispravka vrijednosti	Neto iznos
Kreditni stanovništvu						
Potrošački krediti	92,652	(7,740)	84,912	91,922	(9,621)	82,301
Kreditne kartice	6,297	(820)	5,477	8,296	(1,278)	7,018
Finansijski lizing	308	(215)	93	817	(357)	460
Ostali krediti	45,438	(2,309)	43,129	42,444	(1,451)	40,993
Kreditni privredi						
Kreditne kartice	38	(2)	36	3	-	3
Finansijski lizing	769	(250)	519	1,182	(433)	749
Ostali krediti	69,654	(7070)	62,584	76,558	(7,437)	69,121
Kreditni javnom sektoru						
Finansijski lizing	1	-	1	4	-	4
Ostali krediti	62,639	(374)	62,265	45,576	(213)	45,363
Ostalo						
Ostali krediti	428	(27)	401	441	(18)	423
Stanje 31. decembar 2013. Godine	278,224	(18,807)	259,417	267,243	(20,808)	246,435

Pregled ispravke vrijednosti kredita i potraživanja klijentima je sljedeće:

Stanje 1. januar	20,808	8.548
Povećanje u godini	2.891	4.033
Umanjenje kamatnog prihoda	418	621
Otpis	(5,310)	(4.014)
Korekcije prethodno prikazanog stanja (Napomena 2)	-	11.620
Stanje 31. decembar	18.807	20.808

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

15. KREDITI I POTRAŽIVANJA OD KLIJENATA (nastavak)

Analiza kredita i potraživanja od klijenata po sektoru je sljedeća:

u 000 EUR	2013.	2012.
Poljoprivreda, lov i ribolov	2,795	589
Građevinarstvo	3,796	1,193
Trgovina	33,761	33,179
Turizam	4,194	7,169
Proizvodnja	7,290	2,758
Transport	2,826	4,879
Administracija, druge javne usluge	713	18,542
Stanovništvo	143,222	143,479
Ostalo	79,627	55,455
Manje: Ispravka vrijednosti	(18,807)	(20,808)
Stanje 31. decembar. 2013. godine	259,417	246,435

Banka upravlja izloženošću kreditnom riziku primjenjujući niz kontrolnih mjera uključujući: redovne procjene koristeći dogovoreni kreditni kriterijum i diverzifikaciju rizika sektora da izbjegne koncentraciju u bilo kojem tipu biznisa ili geografske lokacije. Banka pribavlja instrumente obezbjeđenja u obliku hipoteka, garancija i ostalih kolaterala u cilju smanjenja kreditnog rizika.

Na kredite odobrene fizičkim licima prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa je 11,66% godišnje na kredite odobrene preduzećima prosječna ponderisana kamatna stopa je 7,61% godišnje.

Kao što je objelodanjeno u Napomeni 22, Banka je dala EFSE Luxemburg kao kolateral kredite koju su isplaćeni iz EFSE kreditnog fonda u iznosu od EUR 3,475 hiljada, a koji se odnose na plaćanja svih sadašnjih i budućih potraživanja za plaćanja i sva ostala prava koja proističu iz kredita koji su dati iz fonda na osnovu Okvirnog ugovora između Banke i EFSE Luxembourg, kao i sva prava i potraživanja koja proističu iz kolaterala ili garancija koje su date bilo od dužnika bilo od nekog drugog garantora po takvom kreditu.

Potraživanja za finansijski lizing

Kredit i potraživanja sadrže sljedeća potraživanja po finansijskom lizingu:

u 000 EUR	2013	2012
Preko 5 godina	50	34
Između jedne i pet godina	470	593
Manje od jedne godine	605	1,475
Bruto ulaganje u finansijski lizing	1,125	2,102
Budući nezarađeni prihod	(47)	(99)
Neto investicija u finansijski lizing	1,078	2,003

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

15. KREDITI I POTRAŽIVANJA OD KLIJENATA (nastavak)

Buduće minimalno potraživanje po lizingu, budući nezarađeni prihod i neto investicija u finansijski lizing po dospijeću je kako slijedi:

u 000 EUR	2013 bruto ulaganje	budući prihod	neto ulaganje
preko 5 godina	605	(21)	584
između jedne i pet godina	470	(22)	448
manje od jedne godine	50	(4)	46
Ulaganje u finansijski lizing 31. decembar	1,125	(47)	1,078

u 000 EUR	2012 bruto ulaganje	budući prihod	neto ulaganje
preko 5 godina	1,475	(52)	1,423
između jedne i pet godina	593	(41)	552
manje od jedne godine	34	(6)	28
Ulaganje u finansijski lizing 31. decembar 2013. godine	2,102	(99)	2,003

16. INVESTICIONE HARTIJE OD VRIJEDNOSTI RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU

u 000 EUR	2013.	2012.
Euro obveznice Ministarstva Finansija Vlade Crne Gore	18,636	17,945
Vlasnički instrumenti (akcije Master card I Visa)	34	35
Stanje 31. decembar	18,670	17,980

17. INVESTICIONE HARTIJE OD VRIJEDNOSTI KOJE SE DRŽE DO DOSPIJEĆA

u 000 EUR	2013.	2012.
Državni zapisi Ministarstva Finansija Vlade Crne Gore	4,945	5,443
Obveznice Fond rada	1,229	1,531
Stanje 31. decembar	6,174	6,974

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

18. NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMA

Promjene na osnovnim sredstvima su kako slijedi:

u 000 EUR	Građevinski objekti	Kompjuteri	Ostala sredstva za rad	Ukupno
Nabavna vrijednost				
Stanje 1. januara 2013. godine	3,061	1,363	5,615	10,039
Povećanja	-	199	539	738
Prodaja	-	-	(225)	(225)
Revalorizacija	(258)	-	-	(258)
Otpis	-	(124)	(552)	(676)
Reklasifikacija	-	348	(1,908)	(1,560)
Stanje 31. decembra 2013. godine	2,803	1,786	3,469	8,058
Ispravka vrijednosti				
Stanje 1. januara 2013. godine	486	905	3,043	4,434
Obračunata amortizacija	73	191	667	931
Prodaja	-	-	(225)	(225)
Otpis	-	(120)	(532)	(652)
Reklasifikacija	-	345	(1,199)	(854)
Stanje 31. decembar 2013. godine	559	1,321	1,754	3,634
Neto sadašnja vrijednost 31. decembar 2013. godine	2,244	465	1,715	4,424
Neto sadašnja vrijednost 31. decembar 2012. godine	2,575	458	2,573	5,605

Posljednja revalorizacija zgrada je rađena 2013. godine. Da je Banka odmjeravala zgrade po modelu nabavne vrijednosti neto knjigovodstvena vrijednost revalorizovanih zgrada bi bila EUR 2,245 hiljade na dan 31. decembra 2013. godine (31. decembra 2012: EUR 1,877 hiljada).

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

19. NEMATERIJALNA SREDSTVA

Kretanja na nematerijalnim sredstvima je kako slijedi:

u 000 EUR	Kompjuterski softver	Licence	Ostala nematerijalna sredstva	Ukupno
Nabavna vrijednost				
Stanje na dan 1. januara 2012. godine	1,146	226	206	1,578
Povećanja	8	-	-	8
Reklasifikacija	129	77	(206)	-
Stanje na dan 31. decembra 2012. godine	1,283	303	-	1,586
Povećanja	1,581	1	-	1,582
Otpis	-	(296)	-	(296)
Reklasifikacija	-	-	1,560	1,560
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	2,864	8	1,560	4,432
Ispravka vrijednosti				
Stanje na dan 1. januara 2012. godine	858	101	206	1,165
Povećanje	11	195	(206)	-
Reklasifikacija	180	-	-	180
Stanje na dan 31. decembra 2012. godine	1,049	296	-	1,345
Povećanje	227	3	-	230
Otpis	-	(296)	-	(296)
Reklasifikacija	-	-	854	854
Stanje na dan 31. decembra 2013. Godine	1,276	3	854	2,133
Neto sadašnja vrijednost na dan 31. decembra 2012. godine	234	7	-	241
Neto sadašnja vrijednost na dan 31. decembra 2013. godine	1,588	5	706	2,299

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

20. OSTALA SREDSTVA

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Obračunate naknade	153	142
Unaprijed plaćeni troškovi	157	173
Ostala potraživanja	1,342	436
Ostalo	<u>380</u>	<u>889</u>
	2,032	1,640
Manje: Ispravka vrijednosti	<u>(308)</u>	<u>(134)</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>1,724</u>	<u>1,506</u>

21. DEPOZITI KLIJENATA

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Depoziti po viđenju	94,136	71,895
Oročeni depoziti	122,159	137,232
Obračunata kamata	<u>3,486</u>	<u>2,717</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>219,781</u>	<u>211,844</u>

22. POZAJMLJENA SREDSTVA

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Tekuće dospijeće	4,380	11,846
Dugoročno dospijeće	64,093	67,615
Obračunata kamata	472	531
Odložene naknade	<u>(104)</u>	<u>(155)</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>68,841</u>	<u>79,837</u>

Pozajmljena sredstva uključuju primljene kredite od EFSE Luxemburg u iznosu EUR 3,475 hiljada (2012: EUR 5,685 hiljada). Banka je dala kao kolateral svoja potraživanja po osnovu kredita koji su isplaćeni iz EFSE kreditnog fonda u iznosu od EUR 3,475 hiljada, a koji se odnose na plaćanja svih sadašnjih i budućih potraživanja za plaćanja i sva ostala prava koja proističu iz kredita koji su dati iz fonda na osnovu Okvirnog ugovora između Banke i EFSE Luxembourg, kao i sva prava i potraživanja koja proističu iz kolaterala ili garancija koje su date bilo od dužnika bilo od nekog drugog garantora po takvom kreditu.

23. IZDATE DUŽNIČKE HARTIJE OD VRIJEDNOSTI

Dužničke hartije od vrijednosti na dan 31. decembra 2013. godine u iznosu od EUR 15,016 hiljada (2012: 15,007 hiljada) se odnose na 15,000 obveznica nominalne vrijednosti EUR 1,000 izdate 10. marta 2011. godine. Ove obveznice dospijevaju 10. marta 2016. godine, i u potpunosti su kupljene od strane Erste & Steiermarkische Bank D.D. Hrvatska.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

24. REZERVE

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Rezervisanja za dugoročne benefite zaposlenima	191	211
Rezervisanja za potencijalne obaveze	783	894
Rezervisanja za sudske sporove	106	89
Rezervisanja za operativni rizik	<u>351</u>	<u>348</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>1,431</u>	<u>1,542</u>

Rezervisanja za dugoročne naknade zaposlenima se odnose na rezervisanja za otpremnine koje se plaćaju u iznosu od 6 prosječnih mjesečnih zarada u Banci prilikom penzionisanja i na jubilarne nagrade. Rezervisanja za otpremnine su izračunata od strane nezavisnog aktuara. Obaveza se priznaje u bilansu stanja po sadašnjoj vrijednosti, koja je određena na osnovu diskontovanja budućeg gotovinskog odliva. Aktuar je koristio diskontnu stopu od 7.62% (2012. godine: 7.25%), očekivano povećanje zarada od 1% (2012. godine: 5%), i fluktuaciju zaposlenih od 4.28% (2012. godine: 2.87%).

Pregled rezervisanja za dugoročne naknade zaposlenima je sljedeći:

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Stanje 1. Januara	211	131
Povećanja:		
- trošak usluge	1	81
- kamatni trošak	12	12
- aktuarski dobici	(17)	(3)
- korištenje	(3)	(6)
Aktuarski dobici	<u>(12)</u>	<u>(4)</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>192</u>	<u>211</u>

Rezervisanja za potencijalne obaveze se odnose na sljedeće:

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Izdate garancije	387	654
Kreditne obligacije:		
- overdraft	182	169
- kreditne kartice	78	50
- projektno finansiranje	<u>136</u>	<u>22</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>783</u>	<u>895</u>

Pregled kretanja rezervisanja za potencijalne obaveze je sljedeći:

u 000 EUR	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Stanje 1. januara	895	444
(Smanjenje) / povećanje	(112)	355
Korekcije stanja na početku godine	<u>-</u>	<u>96</u>
Stanje 31. decembar 2013. godine	<u>783</u>	<u>895</u>

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

25. OSTALE OBAVEZE

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Obračunati troškovi	456	525
Obračunati bonusi	563	648
Sredstva u procesu naplate	<u>1,160</u>	<u>590</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>2,179</u>	<u>1,763</u>

Rezervisanja za dugoročne naknade zaposlenima se odnose na rezervisanja za otpremnine koje se plaćaju u iznosu od 6 prosječnih mjesečnih zarada u Banci prilikom penzionisanja i na jubilarne nagrade. Rezervisanja za otpremnine su izračunata od strane nezavisnog aktuara. Obaveza se priznaje u bilansu stanja po sadašnjoj vrijednosti, koja je određena na osnovu diskontovanja budućeg gotovinskog odliva. Aktuar je koristio diskontnu stopu od 7.62% (2012. godine: 7.25%), očekivano povećanje zarada od 1% (2012. godine: 5%), i fluktuaciju zaposlenih od 4.28% (2012. godine: 2.87%).

Pregled rezervisanja za dugoročne naknade zaposlenima je sledeći:

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Stanje 1. Januara	211	131
Povećanja:		
- trošak usluge	1	81
- kamatni trošak	12	12
- aktuarski dobici	(17)	(3)
- korišćenje	(3)	(6)
Aktuarski dobici	<u>(12)</u>	<u>(4)</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>192</u>	<u>211</u>

Rezervisanja za potencijalne obaveze se odnose na sledeće:

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Izdate garancije	387	654
Kreditne obligacije:		
- overdraft	182	169
- kreditne kartice	78	50
- projektno finansiranje	<u>136</u>	<u>22</u>
Stanje na dan 31. decembra 2013. godine	<u>783</u>	<u>895</u>

Pregled kretanja rezervisanja za potencijalne obaveze je sledeći:

u 000 EUR	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Stanje 1. januara	895	427
(Smanjenje) / Povećanje	<u>(112)</u>	<u>468</u>
Stanje 31. decembar 2013. godine	<u>783</u>	<u>895</u>

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

26. KAPITAL

Akcijski kapital

Akcijski kapital Banke sa stanjem na dan 31. decembra 2013. godine iznosi EUR 5,339 hiljada i čine ga 5,339 običnih akcija nominalne vrijednosti od EUR 1,000.

Emisiona premija

Emisiona premija predstavlja iznos za koji je cijena izdavanja akcija premašena u odnosu na nominalnu vrijednost akcija.

Ostale rezerve

Ostale rezerve predstavljaju iznose alocirane iz zadržane dobiti na osnovu Odluke Skupštine akcionara.

Rezerve po osnovu fer vrijednosti

Ove rezerve se sastoje od promjena vrijednosti investicionih hartija od vrijednosti raspoloživih za prodaju.

Revalorizacione rezerve

Revalorizacione rezerve predstavljaju višak nastao prilikom revalorizacije imovine. Revalorizacioni višak se prenosi na zadržanu dobit kako se sredstvo amortizuje.

Posebne rezerve

Posebne rezerve predstavljaju razliku između iznosa obezvrijeđenja finansijskih sredstava i rezervisanja za potencijalne obaveze izračunatih na dan 1. Januara 2013. godine u skladu sa novom regulativom Centralne banke Crne Gore ranijeg iznosa rezervacija (napomena 2).

Zadržana dobit

Zadržana dobit predstavlja akumulirani neto dobitak kao i prihod i rashod priznat u ostalom ukupnom rezultatu.

Dividende

Odbor direktora nije objavio dividende za 2013. godinu.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

27. POTENCIJALNE OBAVEZE

Banka daje garancije, overdraft kredite i limite na kreditne kartice. Ovi ugovori imaju fiksne limite i uglavnom se produžavaju nakon perioda od jedne godine. Ugovorna vrijednost potencijalnih obaveza je prikazana u tabeli po kategorijama. Iznosi u tabeli za garancije, overdraft i limite za kreditne kartice predstavljaju maksimalni kreditni gubitak koji bi bio priznat u bilansu ako suprotna strana ne postupi u skladu sa ugovorom.

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Garancije	24,741	24,603
Neiskorišćeni overdraft kreditni limit	7,627	7,344
Neiskorišćeni kreditni limit za projektno finansiranje	-	548
Neiskorišćeni limit na kreditnim karticama	3,354	3,145
Rezervisanja za potencijalne obaveze	<u>(783)</u>	<u>(895)</u>
Stanje 31. decembar	<u>34,939</u>	<u>34,745</u>

Sudski sporovi

Na dan finansijske pozicije, Banka je uključena u 116 sudskih sporova kao tuženi. Banka je napravila rezervisanja za vrijednost moguće naknade po osnovu sudskih sporova procijenjenih na EUR 106 hiljada (2012: EUR 89 hiljada).

Obaveze po osnovu operativnog lizinga

Buduća minimalna plaćanja po osnovu operativnog lizinga na dan 31. decembra 2013. godine su sledeća:

u 000 EUR	<u>2013.</u>	<u>2012.</u>
Obaveze koje dospijevaju u jednoj godini	763	598
Obaveze koje dospijevaju od 1 do 5 godina	1,981	1,510
Obaveze koje dospijevaju posle 5 godina	<u>191</u>	<u>32</u>
Stanje 31. decembar	<u>2,935</u>	<u>2,140</u>

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

28. TRANSKACIJE SA POVEZANIM LICIMA

Kako je prikazano u napomeni 1, vlasnik Banke je Erste & Steiermarkische Bank D.D. Hrvatska a konačni vlasnik je Erste Group Bank AG, Beč, Austrija.

U redovnom poslovanju, Banka ulazi u različite transakcije sa povezanim licima. Povezana lica su direktni vlasnik, konačni vlasnik i ostali entiteti Erste grupacije, kao i ključni članovi menadžmenta.

Sumarni prikaz transakcija sa entitetima Erste Group Bank je sledeći:

U 000 EUR	2013.	2012.
Aktiva		
Depoziti kod banaka u inostranstvu	15,233	14,294
Ostala aktiva	1,016	325
	16,249	14,619
Obaveze		
Depoziti po viđenju	410	1,008
Pozajmice	64,902	71,394
Ostale obaveze	-	-
	65,312	72,402
Prihodi		
Prihodi od naknada i ostali prihodi	603	229
Rashodi		
Rashodi kamata i ostali rashodi	2,362	2,941
Rashodi naknada i ostali rashodi	35	34
Ostali administrativni troškovi	63	49
	2,460	3,024

Gore prikazani iznosi uključuju iznose koji se odnose na Erste & Steiermarkische Bank D.D. Hrvatska:

U 000 EUR	2013.	2012.
Aktiva		
Depoziti kod banaka u inostranstvu	6,035	8,447
Ostala aktiva	907	263
	6,942	8,710
Obaveze		
Depoziti po viđenju	15,000	14,971
Pozajmice	35	35
	15,035	15,006
Prihodi		
Prihodi od naknada i ostali prihodi	-	101
Rashodi		
Rashodi kamata i ostali rashodi	414	568
Ostali administrativni troškovi	-	49
	414	617

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

28. TRANSKACIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

Naknade i ostale transakcije sa ključnim menadžmentom Banke

Naknade ključnom menadžmentu po osnovu bruto zarada i naknada u 2013. godini iznose EUR 634 hiljada (2012: EUR 650 hiljada), od čega bonusi dodijeljeni članovima ključnog menadžmenta u 2013. godini iznose EUR 229 hiljada (2012: EUR 259 hiljada).

Tokom 2013. godine Banka nije odobravala dodatne kredite ključnom menadžmentu koji nisu članovi Odbora direktora. Na dan 31. decembra 2013. godine postojeći krediti iznose EUR 11 hiljada (31. decembar 2012. godine: EUR 35 hiljada). Tokom 2013. godine Banka je po osnovu ovih kredita imala prihod od kamata u iznosu EUR 0 hiljada (2012: EUR 2 hiljade).

Stanje obaveza prema povezanim licima na kraju godine je neobezbijedeno. Nije bilo datih garancija ili primljenih garancija za bilo koje potraživanje ili obavezu sa povezanim licima.

Na dan 31. decembra 2013. i 2012. godine, Banka nije imala rezervisanja za sumnjiva potraživanja prema povezanim licima.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

29. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE - KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju finansijskih sredstava i obaveza Banke i njihovu fer vrijednost:

<i>U 000 EUR</i>	Ukupna knjigovodstvena vrijednost	Po fer vrijednosti	Po amortizovanom trošku
Stanje na dan 31.12.2012. godine			
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	39,574	-	39,574
Kredit i potraživanja od banaka	30,406	-	30,406
Kredit i potraživanja od klijenata	246,435	-	246,435
Investicione hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	17,980	17,980	-
Investicione hartije od vrijednosti koje se drže do dospjeća	6,974	-	6,974
	341,369	17,980	323,389
Depoziti banaka	61	-	61
Depoziti klijenata	211,844	-	211,844
Pozajmljena sredstva i subordinisani dug	83,884	-	83,884
	295,789	-	295,789
Stanje na dan 31.12.2013. godine			
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	33,216	-	33,216
Kredit i potraživanja od banaka	24,996	-	24,996
Kredit i potraživanja od klijenata	259,417	-	259,417
Investicione hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	18,670	18,670	-
Investicione hartije od vrijednosti koje se drže do dospjeća	6,174	-	6,174
	342,473	18,670	323,803
Depoziti banaka	144	-	144
Depoziti klijenata	219,781	-	219,781
Pozajmljena sredstva i subordinisani dug	71,871	-	71,871
	291,796	-	291,796

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

29. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE - KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST (nastavak)

Sredstva zabilježena po fer vrijednosti

Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju na dan 31. decembra 2013. godine u iznosu od EUR 18,636 hiljada (2012: EUR 17,945 hiljada) su prikazana po fer vrijednosti korišćenjem tehnike procjenjivanja gdje su uzeti svi inputi koji imaju značajan uticaj na zabilježenu fer vrijednost, ili direktno ili indirektno (Level 2 u hijerarhiji fer vrijednosti), i u iznosu od EUR 33 hiljada (2012: EUR 36 hiljada) po fer vrijednosti korišćenjem tehnike koje koriste inpute koji imaju značajan uticaj na fer vrijednost koja nije bazirana na tržišnim podacima (Level 3 u hijerarhiji fer vrijednosti).

Sredstva koja nisu zabilježena po fer vrijednosti

Menadžment Banke smatra da fer finansijskih sredstava i obaveza koje nisu evidentirane po fer vrijednosti, ne odstupaju značajno od njihovih fer vrijednosti, koje se baziraju na pretpostavkama korišćenim za određivanje fer vrijednosti koje odgovaraju Nivou 3 u hijerarhiji fer vrijednosti.

Sredstva kojima je fer vrijednost približna knjigovodstvenoj vrijednosti

Za finansijska sredstva i obaveze koja su likvidna ili imaju kratkoročno dospijeće (manje od 1 godine) pretpostavka je da im je knjigovodstvena vrijednost približna fer vrijednosti. Ova pretpostavka je takođe primjenjena na depozite po viđenju, štedne depozite bez specifičnog dospijeća i finansijske instrumente sa varijabilnom kamatnom stopom.

Instrumenti sa fiksnom kamatnom stopom

Fer vrijednost instrumenata sa fiksnom kamatom stopom po amortizovanom trošku je procijenjena upoređujući tržišne stope koje se nude za slične finansijske instrumente do obima do koga su te stope dostupne. Procijenjena fer vrijednost depozita sa fiksnom kamatnom stopom je bazirana na diskontovanom toku gotovine koristeći preovlađujuću tržišnu kamatnu stopu za dugove sa sličnim kreditnim rizikom i dospijećem.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM

Uvod

Glavni ciljevi Banke upravljanja rizikom su sledeći:

- ▶ pridonijeti razvoju raznih poslovnih linija optimizacijom profitabilnosti prilagođenoj ukupnom riziku;
- ▶ Banka bi trebala biti kvalitativni i konkurentan subjekt na crnogorskom tržištu, uključujući i dio stranih klijenata, ne zanemarujući kvalitet kreditnog portfolia i učinkovitu kontrolu rizika;
- ▶ Osiguravanje održivosti Banke kroz sprovođenje kvalitativne infrastrukture upravljanja rizicima.

Model upravljanja rizicima Banke zavisi od:

- ▶ Snažnog uticaja upravljanja, od Odbora direktora do lokalnih operativnih timova;
- ▶ Jake interne procedure i okvir smjernica;
- ▶ Kontinuiranog nadzora od strane nezavisnih tijela.

Tradicionalno, Banka je uglavnom izložena kreditnom riziku, a time i najveći fokus je dat na upravljanje i kontinuirani razvoj i unapređenje upravljanja kreditnim rizikom, ali ne zanemaruje se uticaj drugih rizika kojima je Banka izložena u svojim aktivnostima kao što su rizik likvidnosti, poslovni rizik, tržišni rizici, pravni rizik, reputacioni rizik i slično.

Ova napomena prikazuje informacije o izloženosti Banke prema svakom od navedenih rizika, ciljeve Banke, politike i postupke za mjerenje i upravljanje rizicima, i upravljanje kapitalom.

Odbor direktora ima cjelokupnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor nad okvirom za upravljanje rizikom Banke. Odbor direktora je osnovao Odbor za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), kreditni odbor i Odbor za reviziju, koji su odgovorni za razvoj i praćenje politika upravljanja rizicima Banke u svojim određenim područjima. Odbor direktora se sastoji od predstavnika akcionara i ostalih članova.

Politike upravljanja rizicima Banke su zasnovane na tome kako identifikovati i analizirati rizike s kojima se suočava Banka, kako bi se postavila primjerena ograničenja i kontrole, te da prate rizike i pridržavanje ograničenja. Politike i sistemi upravljanja rizicima se redovno pregledaju i odražavaju promjene u tržišnim uslovima, proizvoda i usluga koje se nude. Banka, putem standardnih procedura za upravljanje i obukom zaposlenih, ima za cilj razvoj disciplinovanog i konstruktivnog kontrolnog okruženja u kojem svi zaposleni razumiju svoje uloge i obaveze.

Odbor direktora je usvojio sledeće politike:

- ▶ Politike i postupci za upravljanje kreditnim rizikom;
- ▶ Politike i postupci za upravljanje rizikom likvidnosti;
- ▶ Politike i postupci za upravljanje tržišnim rizicima;
- ▶ Politike i postupci za upravljanje rizikom zemlje;
- ▶ Politike i postupci za upravljanje operativnim rizicima;
- ▶ Politike rezervisanja.

Politike rizika pokrivaju sve aspekte dotične vrste rizika i zahtjeva, kvantitativnih ograničenja s obzirom na upravljanje rizicima, kontrolu rizika, kao i ako je moguće, kontrole performanse, računovodstva i takođe regulatorne zahtjeve.

Interna revizija Banke prati usklađenost sa politikama i procedurama za upravljanje rizikom Banke i preduzima redovne i ad - hoc kontrole procedura za upravljanje rizicima, a rezultati se izvještavaju Odboru za reviziju.

Prema Zakonu o bankama, Banka poštuje sve zahtjeve koji se odnose na korporativno upravljanje. Zahtjevi se odnose na izbor članova Odbora direktora, izbor izvršnih direktora i formiranje Odbora za reviziju.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Odbor za reviziju Banke je odgovoran za analizu finansijskih izvještaja Banke, analizu i praćenje sistema internih kontrola, aktivnosti koje preduzimaju izvršni direktori kako bi se informisao Odbor direktora, u skladu sa zakonom, propisima i aktima Banke. Odboru za reviziju pomaže interna revizija u navedenim funkcijama. Interna revizija obavlja i redovne i ad - hoc kontrole procedura za upravljanje rizicima, rezultati se izvještavaju Odboru za reviziju.

Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik od finansijskih gubitaka kao rezultat defaulta dužnika u vezi svojih ugovornih obaveza prema Banci.

Kako bi upravljala nivoom kreditnog rizika, Banka:

- ▶ analizira kreditnu sposobnost klijenata koji apliciraju za kredite, garancije i ostale kreditne proizvode
- ▶ uspostavlja kreditna ograničenja na osnovu procjene rizika,
- ▶ bavi se sa klijentima dobre kreditne sposobnosti i uzima odgovarajuće instrumente obezbijedenja.

Klijenti se prate kontinuirano i limiti rizika se prilagođavaju ako je neophodno. Limiti rizika takođe uzimaju u obzir razne vrste kolaterala.

Primarna izloženost Banke kreditnom riziku proizilazi iz kredita za mala i srednja preduzeća i fizička lica. Iznos kreditne izloženosti u tom pogledu predstavlja knjigovodstvenu vrijednost u aktivni bilansa.

Osnovni principi kreditnog portfolija su:

- ▶ Diversifikacija kredita po djelatnostima;
- ▶ Diversifikacija u industriji i regiji;
- ▶ Diversifikacija izlaganjem (limit, individualno i grupno);
- ▶ Diversifikacija po dospijeću;
- ▶ Diversifikacija po proizvodima.

U skladu sa propisima Centralne banke Crne Gore, ukupna izloženost iznosa kredita i potraživanja, uključujući vanbilansne obaveze, koje se odnose na jednog klijenta ili grupu povezanih klijenata ne može prelaziti 25% sopstvenih sredstava Banke. Izuzeci su izloženost prema Vladi Crne Gore i vladama centralnih banaka zemalja OECD-a ocijenjenih BBB+ ili bolje S&P ili izloženosti koje bezuslovno garantuje Vlade Crne Gore ili vlade centralnih banaka koje ispunjavaju gore navedeni uslov.

Prema regulativi izloženost prema jednom klijentu ili grupi povezanih klijenata koja prelazi 10% sopstvenog kapitala Banke se smatra velikom izloženošću.

Kreditni stanovništvu i kreditni preduzećima se odobravaju preko 7 kreditnih odbora, zavisno od nivoa izloženosti i nivoa neosigurane izloženosti.

Sektor za upravljanje rizicima kontinuirano prati i mjeri nivo kreditnog rizika, te priprema mjesečne izvještaje o nivou kreditnog rizika i izvještava menadžment i Odbor direktora.

Kreditnim kvalitetom finansijske imovine Banka upravlja koristeći interne kreditne ocjene. Tablica pokazuje kreditni kvalitet po klasama aktive za svu finansijsku imovinu izloženu kreditnom riziku, na osnovu internog sistema kreditnog rejtinga banke. Prikazani iznosi su bruto od umanjenja vrijednosti za kreditne gubitke.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

	Nisu u kašnjenju niti obezvrijeđeni			U kašnjenju, obezvrijeđeni 2013.	Individualno obezvrijeđeni 2013.	Ukupno 2013.
	Nizak rizik 2013.	Pažnja menadžmenta 2013.	Substandard 2013.			
Kredit i potraživanja od banaka, bruto	25,003	-	-	-	-	25,003
Kredit i potraživanja od klijenata, bruto	188,891	27,914	4,544	31,471	25,404	278,224
Javni sektor	53,314	5,942	-	3,384	-	62,640
Komercijalni klijenti	34,033	13,206	3,868	9,191	9,815	70,113
Ostale finansijske institucije	348	-	-	-	-	348
Fizička lica	101,149	8,389	676	18,892	15,589	144,695
Ostali	47	377	-	4	-	428
Investicije u HoV	24,844	-	-	-	-	24,844
Raspoložive za prodaju	18,670	-	-	-	-	18,670
drže se do dospelja	6,174	-	-	-	-	6,174
	Nisu u kašnjenju niti obezvrijeđeni			U kašnjenju, obezvrijeđeni 2012.	Individualno obezvrijeđeni 2012.	Ukupno 2012.
	Nizak rizik 2012.	Pažnja menadžmenta 2012.	Substandard 2012.			
Kredit i potraživanja od banaka, bruto	30,421	-	-	-	-	30,421
Kredit i potraživanja od klijenata, bruto	190,660	19,124	3,789	26,104	27,566	267,243
Javni sektor	38,668	5,441	-	1,471	-	45,580
Komercijalni klijenti	43,951	12,704	3,466	5,912	11,243	77,276
Ostale finansijske institucije	363	-	-	104	-	467
Fizička lica	107,588	797	323	18,454	16,318	143,480
Ostali	90	182	-	163	5	440
Investicije u HoV	24,954	-	-	-	-	24,954
raspoložive za prodaju	17,980	-	-	-	-	17,980
koje se drže se do dospelja	6,974	-	-	-	-	6,974

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Kreditu u kašnjenju uključuju kredite i potraživanja koji kasne svega nekoliko dana. Analiza kašnjenja po danima je u narednoj tabeli.

	Manje od 30 dana 2013.	31 do 60 dana 2013.	61 do 90 dana 2013.	Preko 91 dan 2013.	Ukupno 2013.
Kreditu i potraživanja od banaka, bruto	-	-	-	-	-
Kreditu i potraživanja od klijenata, bruto	22,598	7,136	1,585	152	31,471
Javni sektor	3,384	-	-	-	3,384
Komercijalni klijenti	5,087	3,613	456	35	9,191
Ostale finansijske institucije	-	-	-	-	-
Fizička lica	14,127	3,519	1,129	117	18,892
Ostali	-	4	-	-	4
Investicije u HoV	-	-	-	-	-
raspoložive za prodaju	-	-	-	-	-
koje se drže se do dospeljeća	-	-	-	-	-
	Manje od 30 dana 2012.	31 do 60 dana 2012.	61 do 90 dana 2012.	Preko 91 dan 2012.	Ukupno 2012.
Kreditu i potraživanja od banaka, bruto	-	-	-	-	-
Kreditu i potraživanja od klijenata, bruto	16,891	6,542	2,671	-	26,104
Javni sektor	1,471	-	-	-	1,471
Komercijalni klijenti	4,433	1,107	372	-	5,912
Ostale finansijske institucije	-	104	-	-	104
Fizička lica	10,978	5,331	2,145	-	18,454
Ostali	9	-	154	-	163
Investicije u HoV	-	-	-	-	-
raspoložive za prodaju	-	-	-	-	-
koje se drže se do dospeljeća	-	-	-	-	-

Pogledati Napomenu 14 za detaljnije informacije za ispravke vrijednosti po osnovu obezvređenja kredita i potraživanja klijentima.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Ispravka vrijednosti

Banka utvrđuje ispravku vrijednosti za gubitke od umanjenja vrijednosti koja predstavlja procjenu za nastale gubitke u portfoliju kredita. Glavna komponenta tih ispravki je pojedinačna ispravka vrijednosti koja se odnosi na pojedinačno značajne izloženosti, a kolektivna ispravka za kreditne gubitke je uspostavljena za grupe homogenih sredstava u odnosu na gubitke koji su nastali, ali nisu bili identifikovani za kredite koji podliježu pojedinačnoj ocjeni za ispravku vrijednosti.

Banka klasifikuje izloženosti kreditnom riziku prema preduzećima u različite kategorije u ocjenama 1-8 (zdrava aktiva) i R (loša). Banka procjenjuje nadoknadivi iznos diskontovanjem budućih novčanih tokova na individualnoj osnovi za sve značajne izloženosti razvrstane u loše kategorije. Kolektivna ispravka vrijednosti za zdrave kategorije se zasniva na procjenama vjeroatnosti neispunjavanja obaveza i gubitaka u slučaju neplaćanja za izloženosti prema preduzećima i fizičkim licima korišćenjem sopstvenih istorijskih podataka.

Individualna ispravka vrijednosti kredita i hartija od vrijednosti

Banka procjenjuje pojedinačno umanjene vrijednosti kredita i hartija od vrijednosti za koje Banka utvrdi da je vjerovatno da neće biti u stanju prikupiti svu glavnica i kamate koje dospijevaju prema ugovornim uslovima kredita i vrijednosnih papira. Ovi krediti su gradirani u R kategoriju internog Sistema ocjenjivanja kreditnog rizika.

Tabela predstavlja analizu bruto i neto (od umanjenja) iznose pojedinačne ispravke vrijednosti aktive po ocjeni rizika.

U 000 EUR	Kredit i	Kredit i
	potraživanja klijentima Bruto	potraživanja klijentima Neto
Kategorija R	25,404	11,188
Ukupno na dan 31. decembra 2013. godine	25,404	11,188
Kategorija R	27,566	11,110
Ukupno na dan 31. decembra 2012. godine	27,566	11,110

Kredit i u kašnjenju, ali neobezvrijeđeni

Kredit i i hartije od vrijednosti gdje su ugovorna kamata ili glavnica dospjeli, ali banka vjeruje da ispravka vrijednosti nije prikladna, na osnovu nivoa sigurnosti dostupnosti obezbjeđenja/kolaterala i/ili je u fazi prikupljanja sredstava koja se duguju Banci.

Reprogramirani kredit i

Reprogramirani kredit i su iznosili EUR 4,991 hiljada na dan 31. decembra 2013. (2012.: EUR 10,966 hiljada).

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Politika otpisa

Banka otpisuje kredit kada utvrdi da su krediti nenaplativi. Ta odluka se donosi nakon razmatranja informacije kao što su pojave značajne promjene finansijskog položaja dužnika, takve da dužnik više ne može platiti obaveze i nema perspektivu da će platiti u budućnosti i nema kvalitetni kolateral. Za manje iznose kredita gdje postoji standardizovani kolateral u vidu žiranata i kada nema naplate od žiranata, otpis se uglavnom utvrđuje na osnovu istorije kašnjenja proizvoda. Ovi krediti su rangirani u ocjenu R4 internom metodologijom kreditnog ocjenjivanja.

Nenadoknadivi plasmani ocijenjeni sa R4 su oni u kojima se smatra da ukupno potraživanje neće biti vraćeno iz osnovnog ili sekundarnog novčanog toka. U vezi nenadoknadivih plasmana ocijenjenih sa R4, po defaultu sadašnja vrijednost tih potraživanja jednaka nuli, osim kada je jako dobar kolateralizacija odobrenog kredita.

Otpisani krediti koji se smatraju nenadoknadivim i koji su registrovani u vanbilansnoj evidenciji iznose EUR 9,554 hiljada na dan 31. decembra 2013. godine (2012: EUR 5,699 hiljada).

Kolateral

Iznos i vrsta kolaterala zavisi od procjene kreditnog rizika druge ugovorne strane.

Banka drži instrumente obezbjeđenja naplate za kredite i potraživanja od klijenata u obliku hipoteka na nekretninama, zaloga, žiranata i mjenica. Procjene fer vrijednosti zasnivaju se na vrijednosti kolaterala koji se procjenjuje u vrijeme zaduživanja, i ponovne procjene prema lokalnim propisima. Kolateral se uglavnom ne drži na kredite i potraživanja od banaka. Kolaterali se obično ne drže za investicione hartije od vrijednosti i nema takvih kolaterala na dan 31. decembra 2013. ili 2012. godine.

Procjena fer vrijednosti kolaterala i drugih instrumenata obezbjeđenja koji se drže za plasirana finansijska sredstva prikazana je u nastavku:

u 000 EUR	Kredit i potraživanja klijentima 2013.	Kredit i potraživanja klijentima 2012.
Za individualno obezvrijeđene - nekretnine	17,244	17,323
Za kolektivno obezvrijeđene:		
Nekretnine	108,984	115,924
Ostale zaloge	5,615	9,275
Garancije Vlade Crne Gore	7,414	9,747
Garancije banaka sa rejtingom A i više	787	-
Za kredite u kašnjenju, ali neobezvrijeđene - depoziti	802	99
Za kredite koji nisu u kašnjenju, i neobezvrijeđene - depoziti	6,308	2,033
Total	147,154	154,401

Navedena vrijednost kolaterala ne uključuju sudužnike koje banka može koristiti kao obezbijedenje za kredite i potraživanja.

Politika Banke je da raspolaže kolateralom na uredan način. Sredstva se koriste za smanjenje ili otplatu nenaplaćenog potraživanja. U principu, Banka ne uzima preuzetu imovinu za poslovno korišćenje.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Tokom godine Banka je došla u posjed kolaterala s knjigovodstvenom vrijednošću EUR 1,073 hiljada (2012: EUR 353 hiljada) na datum izvještaja o finansijskom položaju, a koji su u procesu prodaje.

Koncentracija kreditnog rizika

Banka prati koncentraciju kreditnog rizika po industrijskom sektoru da izbjegne rizik koncentracije i diversifikuje portfolio. Analiza koncentracije kreditnog rizika je sledeća:

U hiljadama EUR	Kredit i potraživanja		Hartije od vrijednosti (HTM i AFS)	
	2013.	2012.	2013.	2012.
	Stanovništvo	133,611	130,773	-
Privreda	62,801	69,873	-	-
Ostale finansijske institucije	338	455	-	-
Vlada	62,266	44,912	24,810	24,919
Ostali	401	422	34	35
	259,417	246,435	24,844	24,954

Industrijska koncentracija rizika je prezentovana u Napomeni 14.

Najveća kreditna izloženost prema jednom klijentu (izuzimajući Vladu ili Vladine garancije i ostale banke) na 31. decembra 2013. godine je bila EUR 5,003 hiljada (2012: EUR 5,529 hiljada).

Rizik zemlje

Rizik zemlje predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja gubitaka za Banku, zbog nemogućnosti naplate potraživanja od lica izvan Crne Gore iz političkih, socijalnih i ekonomskih razloga zemlje u kojoj se nalazi sjedište dužnika.

Za rangiranje zemalja u odgovarajuću kategoriju, Banka koristi:

- 1) dugoročni kreditni rejting zemlje dužnika, utvrđen od strane međunarodno priznatih eksternih institucija;
- 2) informacije koje su raspoložive na nacionalnom ili međunarodnom nivou, kao što su informacije koje je pripremio Međunarodni monetarni fond, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj i Banka za međunarodna poravnanja;
- 3) raspoložive informacije o veličini, prirodi i dospelosti spoljnog duga zemlje dužnika, stopi inflacije i istorijskim podacima o servisiranju spoljnog duga te zemlje;
- 4) raspoložive informacije o tekućim uslovima u zemlji dužnika, a posebno o privrednom i političkom stanju u toj zemlji, uključujući i procjene socijalne i političke.

Sektor upravljanja rizicima - Služba nadzora i izvještavanja, prati rizik zemlje kontinuirano i daje preporuke za izmjene ako su potrebne, kako bi politike i procedure bile u skladu sa bančinom strategijom i ciljevima.

Sektor upravljanja rizicima - Služba nadzora i izvještavanja, dostavlja mjesečne izvještaje Odboru direktora o izloženosti riziku zemlje.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Rizik likvidnosti

Upravljanje rizikom likvidnosti je definisano Politikom i procedurama za upravljanje rizikom likvidnosti, kojom je definisano da odgovornost u upravljanju likvidnošću Banke snosi Komitet za upravljanje aktivom i pasivom (u daljem tekstu: ALCO).

Odgovornosti ALCO-a u procesu upravljanja rizikom likvidnosti su:

- 1) Priprema iskaza o upravljanju rizikom likvidnosti koji se dostavljaju i daju na odobrenje Odboru direktora;
- 2) Pregledanje i ažuriranje politika koje se dostavljaju najmanje jednom godišnje Odboru direktora na usvajanje;
- 3) Razvijanje sistema upravljanja rizikom likvidnosti i povezanih procedura uključujući uspostavljanje sistema nadgledanja i izvještavanja;
- 4) Ustanovljavanje ciljeva finansijskog poslovanja;
- 5) Nadgledanje informativnog sistema koji na vrijeme pruža informacije neophodne za ALCO.

Odbor direktora je svjestan da se politikom ne mogu predvidjeti sve situacije, uslovi i mogućnosti koje se mogu pojaviti. Iz tog razloga, ALCO je ovlašćen da razumno odstupa od gore navedene politike i o takvim aktivnostima odmah obavijesti Odbor direktora. Ta odstupanja bi se dokumentovala u minutima ALCO-a koje Odbor direktora redovno mjesečno pregleda.

Likvidnost Banke se definiše kao njena sposobnost da u roku izvršava dospjele obaveze. Banka je izložena dnevnim obavezama za povlačenje sredstava od strane komitenata, koji utiču na raspoloživa novčana sredstva iz tekućih računa, depozita, povlačenja kredita. Banka nema potrebu da održava nivo novčanih sredstava da bi izašla u susret svim potencijalnim zahtjevima, procjenjujući da se minimalni nivo reinvestiranja dospelih sredstava može sa sigurnošću predvidjeti. Usaglašenost i kontrolisana neusaglašenost dospijeća i kamatnih stopa aktive i obaveza su fundamentalne za rukovodstvo Banke. Nije uobičajeno za banke da se ikada u potpunosti usaglase plasmani i izvori, obzirom da se poslovne transakcije različitog tipa vrše na neodređeni period.

Upravljanje rizikom likvidnosti Banke podrazumijeva da je likvidnost Banke zasnovana na regularnoj i stabilnoj naplati potraživanja o njihovim rokovima dospijeća, i shodno tome Banka vrši praćenje plasiranih sredstava sa stanovišta vjerovatnoće naplate u predviđenim rokovima. Primarni izvori sredstava Banke su depoziti domaćih pravnih lica i stanovništva kao i kratkoročne kreditne linije odobrene od strane banaka.

Banka održava likvidnost konstantno prateći usklađenost izvora i plasmana, da bi na taj način bila u mogućnosti da sve svoje obaveze kao i obaveze svojih deponenata, izmiruje u rokovima dospijeća, pokušavajući istovremeno da zadovolji potrebe osnivača i poslovnih komitenata prilikom odobravanja kredita, odnosno da uskladi rokove dospijeća kredita sa potrebama zajmotražioca.

Naredna tabela predstavlja nediskontovana sredstva i obaveze po najranijem preostalom dospijeću.

Otplate koje su predmet najave se tretiraju ako je najava odmah data. Međutim, Banka pretpostavlja da veliki broj klijenata neće tražiti otplatu ranije nego što Banka smatra da bi moglo biti traženo, i tabela ne predstavlja tokove gotovine na osnovu istorije retencije depozita Banke.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

u 000 EUR	Do 3 mjeseca	3 mjeseca do 1 godine	1 do 5 godina	Preko 5 godina	Ukupna nediskontovana fin.sredstva / obaveze
Nederivatna sredstva					
Novčana sredstva i računi					
depozita kod centralnih banaka	25,717	-	7,499	-	33,216
Kredit i potraživanja od banaka	24,688	-	314	-	25,003
Kredit i potraživanja od klijenata	37,838	67,201	178,270	76,606	359,915
Investicione hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	-	1,303	18,837	-	20,140
Investicione hartije od vrijednosti koje se drže do dospjeća	3,900	1,441	1,098	-	6,439
Ukupno na dan 31. decembra 2013. godine	92,143	69,945	206,018	76,606	444,712
Nederivatne obaveze	-	-	-	-	-
Depoziti banaka	144	-	-	-	144
Depoziti klijenata	43,180	56,449	138,228	216	238,073
Pozajmljena sredstva i subordinisani dug	2,850	5,528	57,946	12,765	79,089
Dužničke hartije od vrijednosti	155	502	15,721	-	16,378
Ukupno na dan 31. decembra 2013. godine	46,329	62,479	211,895	12,981	333,684

Tabela prikazuje analizu finansijskih sredstava i obaveza Banke analiziranih na osnovu toga kada se očekuje da budu naplaćene ili namirene.

U 000 EUR	Do 1 godine	Preko 1 godine	Ukupno
Aktiva			
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	25,717	7,499	33,216
Kredit i potraživanja od banaka	24,688	314	25,003
Kredit i potraživanja od klijenata	84,480	193,744	278,224
Investicione hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	18,636	34	18,670
Investicione hartije od vrijednosti koje se drže do dospjeća	5,273	901	6,174
Ukupno na dan 31. decembra 2013. godine	158,794	202,492	361,286
Obaveze			
Depoziti banaka	144	-	144
Depoziti klijenata	95,613	124,168	219,781
Pozajmljena sredstva i subordinisani dug	5,834	66,037	71,871
Dužničke hartije od vrijednosti	35	14,981	15,016
Ukupno na dan 31. decembra 2013. godine	101,626	205,186	306,812

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Tržišni rizici

Tržišni rizik je rizik da će promjena tržišnih cijena, kao što su kamatne stope, cijene kapitala i devizni kursevi uticati na prihode Banke ili vrijednost njihovih finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je upravljanje i kontrola izloženosti tržišnom riziku unutar prihvatljivih parametara, uz optimizaciju povrata na rizik.

Upravljanje tržišnim rizikom

Upravljanje tržišnim rizikom je jedan od glavnih ciljeva kako bi se ograničili potencijalni gubici uzrokovani nepovoljnim promjenama kamatnih stopa, deviznih rizika, indeksa cijena i ostalih tržišnih faktora koji mogu uticati na vrijednost finansijskih instrumenata, na profitabilnost i adekvatnosti kapitala Banke.

Tržišni rizik prati se od strane Sektora za upravljanje rizicima. Sistem banke za upravljanje tržišnim rizikom se sastoji od:

- ▶ Identifikacije trenutnog tržišnog rizika i mogućih rizika od novih poslovnih aktivnosti;
- ▶ Mjerenja tržišnih rizika kroz uspostavljen mehanizam i procedure za tačne i ažurirane procjene tržišnog rizika;
- ▶ Praćenje tržišnog rizika kroz analiziranje njegovog statusa, promjena i trendova;
- ▶ Kontrola tržišnog rizika - upravljanjem rizikom na nivou prihvatljivom za profil rizika Banke.

Banka upravlja svim tržišnim rizicima kojima je izložena, a posebno:

- ▶ Rizikom kamatne stope;
- ▶ Deviznim rizik i
- ▶ Rizikom plasmana.

Rizik kamatne stope

Poslovanje Banke je pod utjecajem rizika promjene kamatnih stopa u onoj mjeri u kojoj kamatonosna sredstva i kamatonosne obaveze dospijevaju u različitim trenucima ili u različitim iznosima.

Aktivnosti upravljanja rizicima usmjerene su na optimiziranje neto kamatnog prihoda, uz date tržišne kamatne stope u skladu s poslovnom strategijom Banke.

U upravljanju strukturom kamatne stope, viši menadžment razmatra između ostalog sledeće:

- ▶ makro i mikro ekonomske prognoze;
- ▶ prognoze stanja likvidnosti i
- ▶ očekivane trendove u kamatnim stopama.

Banka je izložena uticajima fluktuacija tržišnih kamatnih stopa na svoj finansijski položaj i novčane tokove. Kamatne marže mogu se povećati kao rezultat takvih promjena ili se mogu smanjiti uz stvaranje gubitka u slučaju da su nastala neočekivana kretanja na datum promjene kamatne stope. Odbor direktora određuje ograničenja u vezi nivoa neusklađenosti visine kamatnih stopa kod ponovnog određivanja cijena, što se prati dnevno. Tabela u nastavku prikazuje izloženost Banke na kretanja kamatnih stopa.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Izloženost kretanju kamatnih stopa: Ova analiza je obezbijeđena na osnovu perioda promjene kamatnih stopa ili dospijeća.

U 000 EUR	Knjigovodstvena vrijednost	Do 3 mjeseca	3 mjeseca do 1 godine	1-5 godina	Preko 5 godina	Neosjetljivo na kamatu	Ispravka vrijednosti
Na dan 31. decembra 2013. Godine							
Aktiva							
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	33,216	2,996	-	-	-	30,220	-
Kredit i potraživanja od banaka	24,996	8,000	-	-	-	17,003	(7)
Kredit i potraživanja od klijenata	259,417	104,021	37,258	83,619	51,489	1,837	(18,807)
Investicione hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	18,670	-	-	18,670	-	-	-
Investicione hartije od vrijednosti koje se drže do dospijeća	6,174	3,878	1,395	901	-	-	-
	342,473	118,895	38,653	103,190	51,489	49,060	(18,814)
Pasiva							
Depoziti banaka	144	-	-	-	-	144	-
Depoziti klijenata	219,781	50,543	87,453	52,990	1,429	27,366	-
Pozajmljena sredstva i subordinisani dug	71,871	42,702	14,632	11,203	3,334	-	-
Dužničke hartije od vrijednosti	15,016	-	15,016	-	-	-	-
GAP kamatne stope	306,812	93,245	117,101	64,193	4,763	27,510	-
	35,661	25,650	(78,448)	38,997	46,726	21,550	(18,814)
Na dan 31. decembra 2012. Godine							
Aktiva							
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	39,574	2,880	-	-	-	36,694	-
Kredit i potraživanja od banaka	30,406	7,717	-	-	-	22,704	(15)
Kredit i potraživanja od klijenata	246,435	37,564	88,016	83,250	44,937	13,476	(20,808)
Investicione hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	17,980	-	-	17,980	-	-	-
Investicione hartije od vrijednosti koje se drže do dospijeća	6,974	-	5,443	1,531	-	-	-
	341,369	48,161	93,459	102,761	44,937	72,874	(20,823)
Pasiva							
Depoziti banaka	61	61	-	-	-	-	-
Depoziti klijenata	211,844	140,101	25,087	25,239	2,017	19,400	-
Pozajmljena sredstva i subordinisani dug	83,884	2,277	9,629	48,657	23,321	-	-
Dužničke hartije od vrijednosti	15,007	-	15,007	-	-	-	-
	310,796	142,439	49,723	73,896	25,338	19,400	-
GAP kamatne stope	30,573	(94,278)	43,736	28,865	19,599	53,474	(20,823)

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Banka priprema izvještaje u skladu s propisima Centralne banke Crne Gore za mjerenje kamatnog rizika za sve pozicije imovine, obaveza i vanbilansnih stavki, kao i za sve druge naknade ili troškove koji su izloženi kamatnom riziku. Izvještaji izrađeni u skladu s propisima Centralne banke Crne Gore se koriste za mjerenje rizika u odnosu na neto prihod od kamata (nii) proizašlog iz ponovnog određivanja cijene imovine i obaveza tokom vremena. Rizik se mjeri po veličini i trajanju od mogućih kretanja kamatnih stopa. Banka je svjesna da održavanje ravnotežne pozicije za sve periode prikazivanja u gap izvještajima ne obezbjeđuje imunitet od kamatnog rizika. Banka je svjesna sljedećih ograničenja u izvještajnim gapovima:

- ▶ Rizik može biti skriven u okvirima ponovnih određivanja cijena;
- ▶ Kamatne stope na imovinu i obaveze se ne kreću uvijek zajedno;
- ▶ Izloženost koja proizlazi iz novog posla.

Da bi se izbjegla takva ograničenja Banka upotrebljava simulacije (pretpostavke) s namjerom projekcije buduće strukture bilansa i primjenom različitih scenarija kamatnih stopa. Uticaj kredita i potraživanja i prijevremeno povlačenje depozita je takođe uzeto u obzir.

Osim toga, banka je usmjerena na marže kamatnih stopa. Banka je svjesna da je volatilitet kamatne marže potencijalni indikator kamatnog rizika. Ovom maržom se upravlja određivanjem cijena kredita, cijene depozita i ulaganja. Banka nastoji da nema ni najmanju niti najvišu kamatnu stopu na tržištu. Kreditima se određuje cijena u cilju postizanja poštenog povrata na ulaganja akcionara. Depoziti su primljeni po cijeni koja omogućuje pravedan tretman za klijente Banke, razumno je konkurentna, bez povećanja troškova finansiranja Banke.

Upravljanje kamatnim rizikom u vezi sa gapom kamatnih stopa je dopunjeno praćenjem osjetljivosti na neto kamatni prihod imovine i obveza Banke na razna standardna i nestandardna scenarija kamatnih stopa. Standardna scenarija se razmatraju jednom mjesečno na razumnu moguću promjenu kamatnih stopa od 100 baznih poena (bp) paralelno pad ili porast u svim krivuljama prinosa u Crnoj Gori. Analiza bilansa uspjeha na osjetljivosti Banke na povećanje ili smanjenje kamatnih stopa na tržištu je kako slijedi:

U 000 EUR	100 bp paralelno povećanje	100 bp paralelno smanjenje
Prosječno za period	(364)	364
Maksimum za period	(535)	535
Minimum za period	(99)	99
Na 31. decembra 2013. godine	(99)	99
Prosječno za period	(547)	547
Maksimum za period	(662)	662
Minimum za period	(442)	422
Na 31. decembra 2012. godine	(662)	662

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Devizni rizik

Devizni rizik je rizik da će se vrijednost finansijskih instrumenata mijenjati zbog promjena u deviznom kursu. Odbor direktora je postavio ograničenja na stanja po valutama, koji se prate na dnevnoj bazi.

Kako su otvorene pozicije u EUR, CHF i USD iznosile EUR 1 hiljada, EUR 69 hiljada, i EUR 37 hiljada. Uprava smatra da Banka trenutno nije značajno izložena deviznom riziku.

Rizik plasmana

Pri određivanju limita za izloženosti na plasmane, Banka utvrđuje limita za plasmane, ne samo izraženo kao procenat na kapital Banke, nego i kao fiksne limite a koji su na prihvatljivim nivoima, i na koje nema uticaj promjena kapitala Banke.

Operativni rizik

Operativni rizik se definiše kao rizik pojave gubitka usljed nepravilnog ili neodgovarajućeg ponašanja i aktivnosti zaposlenih, neadekvatnosti i/ili grešaka u procesima i organizaciji, neadekvatnosti i/ili grešaka u sistemima i infrastrukturi ili usljed eksternih faktora i uticaja.

Cilj upravljanja operativnim rizikom je ravnoteža troškova i rizika unutar ograničenja na sklonost riziku Banke, ali treba biti u skladu s razboritim upravljanjem zahtjevanim od strane Banke.

Prioriteti upravljanja rizicima identifikuju se kroz:

- ▶ iskustvo i posmatranje;
- ▶ procjenu interne revizije i znanje;
- ▶ interne kontrole;
- ▶ razradu procjene rizika;
- ▶ postupke za upravljanje promjenama;
- ▶ zdrav razum;
- ▶ izvještaje o incidentu.

Banka je uspostavila sistem za upravljanje operativnim rizicima koji uključuje:

- ▶ Politike i postupci za upravljanje operativnim rizicima koji omogućuju identifikaciju, mjerenje, praćenje i kontrolu rizika;
- ▶ Odgovornost za sprovođenje i efikasnost operativnog rizika je u Sektoru za upravljanje rizicima, kao i nadzor i praćenje rizika;
- ▶ Odgovornost za prepoznavanje i upravljanje operativnim rizikom leži na linijama upravljanja;
- ▶ Interna revizija je odgovorna za realizaciju dogovorenog programa revizije, koji obuhvata sve sektore i službe, identifikaciju rizika i ne pridržavanje procedura, izvršenje posebnih istraga i izvještavanje Glavnog izvršnog direktora i Odbora direktora.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Upravljanje kapitalom

Na osnovu odredbi Odluke o adekvatnosti kapitala banaka, Banka je izvršila izračunavanje potrebnog kapitala za rizike kojima je izložena tokom poslovanja, kao i koeficijenta solventnosti. Koeficijent solventnosti ne smije biti manji od 10%.

Sopstvena sredstva banke, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka čine:

- 1) osnovni elementi sopstvenih sredstava, koji se uključuju u izračunavanje osnovnog kapitala;
- 2) dopunski elementi sopstvenih sredstava, koji se uključuju u izračunavanje dopunskog kapitala I, i
- 3) dopunski element sopstvenih sredstava, koji se uključuje u dopunski kapital II.

Osnovni elementi sopstvenih sredstava banke su:

- 1) uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije;
- 2) naplaćene emisije premije;
- 3) rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve);
- 4) neraspoređena dobit iz prethodnih godina;
- 5) dobit u tekućoj godini za koju je skupština akcionara donijela odluku da bude uključena u osnovni kapital;
- 6) kapitalna dobit ostvarena kupovinom i prodajom sopstvenih akcija.

Dopunski elementi sopstvenih sredstava banke koji se uključuju u dopunski kapital su:

- 1) nominalni iznos povlašćenih kumulativnih akcija;
- 2) naplaćene emisije premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija;
- 3) iznos opštih rezervi, a najviše do 1.25% ukupne rizikom ponderisane aktive;
- 4) subordinisani dug, za koji su ispunjeni uslovi predviđeni ovom Odlukom;
- 5) hibridni instrumenti, za koje su ispunjeni uslovi predviđeni ovom Odlukom;
- 6) revalorizacija rezerve.

Subordinisani dug za koji su ispunjeni uslovi se može tretirati kao dopunski element sopstvenih sredstava koji se uključuje u dopunski kapital II banke, ukoliko:

- 1) je dug u cjelosti uplaćen;
- 2) banka ne garantuje otplatu duga u bilo kojem obliku;
- 3) je, u slučaju stečaja, odnosno likvidacije banke, dug podređen drugim obavezama i isplaćuje se tek nakon podmirenja obaveza prema drugim povjericima;
- 4) ugovor sadrži klauzulu zabrane isplate kamata i glavnice, čak i nakon dospjeća duga, ako bi tom isplatom iznos sopstvenih sredstava pao ispod propisanog nivoa;
- 5) je rok dospjeća duga unaprijed određen, duži je od dvije godina i ne može se otplatiti prije ugovorenog roka dospjeća;
- 6) je o subordinisanom dugu zaključen pismeni ugovor koji pored uslova iz tač. 2 - 5 ovog člana, sadrži i napomenu da se subordinisani dug ne može smatrati depozitom

Banka je dužna održavati koeficijent solventnosti na nivou od najmanje 10%. Politika Banke je zadržati jaku bazu kapitala kako bi zadržala povjerenje tržišta, investitora i kreditora za budući razvoj. U toku godine, banka je zadovoljila zahtjeve za minimalnom solventnosti Centralne banke Crne Gore.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE

30. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

Upravljanje kapitalom (nastavak)

Regulatorni kapital i adekvatnost kapitala Banke je prikazana u narednoj tabeli:

u 000 EUR	2013.	2012.
Osnovni kapital		
Akcijski kapital	5,339	5,339
Emisiona premija	1,571	1,571
Zadržana dobit iz ranijih godina	24,179	19,807
Rezerve iz zadržane dobiti	300	300
Odbitne stavke od osnovnog kapitala	(2,299)	(241)
Dodatni kapital I	29,090	26,776
Subordinisani dug	600	1,200
Revalorizacione rezerve	429	656
Dodatni kapital II	1,029	1,856
Ukupan regulatorni kapital	30,119	28,632
Rizikom ponderisana aktiva:		
-bilans	138,403	139,042
-vanbilans	13,042	14,526
Potreban kapital za:		
-tržišni rizik	-	24
-operativni rizik	4,093	3,710
-rizik zemlje	573	486
-ostale rizike	797	774
Ukupni zahtjev za kapitalom	156,908	158,562
Adekvatnost kapitala	16%	14%

Podgorica, 11 april 2014. godine

Odobreno i potpisano od Erste Bank A.D., Podgorica

 Aleksa Lukić Glavni izvršni direktor	 Predrag Lalović Izvršni direktor	 Kristina Bukilić Direktor Sektora finansija i računovodstva
--	---	---